

EESTI EVANGHEELNE LUTERLIK KIRIK
ARENGUKAVA 2008-2017

29.04.2008.a.

SISUKORD

1. PREAMBULA	4
1.1. Teoloogilised alused	4
1.2. Õiguslikud alused	5
1.3. Lähteülesanne ja allikad	6
1.4. Arengukava koostamisel osalenud isikud	7
2. EELK AASTAL 2007	8
2.1. Kirik kui ühiskonna osa	8
2.2. Liikmeskond	9
2.3. Kirikuelu	11
2.3.1. Jumalateenistuslik elu	11
2.3.2. Laste- ja noorsootöö	12
2.3.3. Diakoonia	13
2.3.4. Misjon	15
2.3.5. Muusikatöö	16
2.4. Vaimulikud ja töötajad	17
2.4.1. Vaimulike ettevalmistus	17
2.4.2. Töötajate ettevalmistus	18
2.4.3. Koguduseliikmete usuline kasvamine	18
2.5. Avalikkussuhted	18
2.6. Majandus ja varad	19
2.7. Ajaloolised ja kunstiväärtused	20
2.7.1. Pühakojad	20
2.7.2. Pastoraadid ja kogudusemajad	20
2.7.3. Kalmistud	21
2.7.4. Kunstiväärtused	21
2.7.5. Arhiiv	21
3. VISIOON: EELK AASTAL 2017	22
4. ARENGUSTRATEEGIA	23
4.1. Missioon aastateks 2008-2017	23
4.2. Väärtused	23
4.3. Strateegilised ja alaeesmärgid aastateks 2008-2017	24
5. TEGEVUSKAVA	25
5.1. Jumalateenistuslik elu	25
5.1.1. Arengueeldused	25
5.1.2. Eesmärgid	25
5.1.3. Tegevussuunad	25
5.1.4. Tegevused	26
5.1.5. Tegevused praostkondades	26
5.2. Laste- ja noorsootöö	27
5.2.1. Arengueeldused	27
5.2.2. Eesmärgid	27
5.2.3. Tegevussuunad	27
5.2.4. Tegevused	27
5.2.5. Tegevused praostkondades	28

5.3. Diakoonia	29
5.3.1. Arengueeldused	29
5.3.2. Eesmärgid	29
5.3.3. Tegevussuunad	29
5.3.4. Tegevused	29
5.3.5. Tegevused praostkondades	30
5.4. Misjon	31
5.4.1. Arengueeldused	31
5.4.2. Eesmärgid	31
5.4.3. Tegevussuunad	31
5.4.4. Tegevused	32
5.4.5. Tegevused praostkondades	32
5.5. Vaimulikud ja töötajad	34
5.5.1. Arengueeldused	34
5.5.2. Eesmärgid	34
5.5.3. Tegevussuunad	34
5.5.4. Tegevused	35
5.6. Avalikkussuhted	36
5.6.1. Arengueeldused	36
5.6.2. Eesmärgid	36
5.6.3. Tegevussuunad	37
5.6.4. Tegevused	37
5.6.5. Tegevused praostkondades	38
5.7. Majandus ja varad	39
5.7.1. Arengueeldused	39
5.7.2. Eesmärgid	39
5.7.3. Tegevussuunad	40
5.7.4. Tegevused	41
5.7.5. Tegevused praostkondades	41
5.8. Pühakojad. Ajaloolised ja kunstiväärtused	42
5.8.1. Arengueeldused	42
5.8.2. Eesmärgid	42
5.8.3. Tegevussuunad	42
5.8.4. Tegevused	42
5.8.5. Tegevused praostkondades	43
5.9. Oikumeenilised, partnerlus- ja välissuhted	44
5.9.1. Arengueeldused	44
5.9.2. Eesmärgid	44
5.9.3. Tegevussuunad	44
5.9.4. Tegevused	45
6. ARENGUKAVA TÄITMINE	46
6.1. Arengukava rakendamine	46
6.2. Arengukava täitmise jälgimine	46

1. PREAMBULA

1.1. Teoloogilised alused

1

Pühakiri kasutab kirikust kõneledes erinevaid kujundeid ja mõisteid: Kristuse ihu (Kl 1:18), Jumala rahvas ja püha preesterkond (1Pe 2:9), Jumala hoone ja tempel (1Kr 3:9.16-17; 1Pe 2:5), kuid samuti Jumala põllumaa (1Kr 3:9). Nende abil väljendatakse kiriku erinevaid aspekte ja funktsioone.

Augsburgi usutunnistus defineerib kiriku kui usklike kogu Jumala antud ja seatud õndsusvahendite – Jumala sõna kuulutamise ja sakramentide jagamise – kaudu: „Samuti õpetatakse, et kogu aeg peab olema olema ja püsima jääma üks püha kristlik kirik, mis on kõigi usklike kogu, kus evangeeliumi puhtalt kuulutatakse ja pühi sakramente evangeeliumikohaselt toimetatakse“ (CA VII).

Jumala kirik ehk kogudus on Püha Vaimu poolt kutsutute kogukond, keda Ta „maa peal kutsub, kogub, valgustab, pühitseb ja Jeesuses Kristuses hoiab õiges ja ainsas usus“ (Väike Katekismus). Selle kutsutute kogukonna kaudu vahendab Jumal päästet ja õndsust: „Sessamas kirikus annab Tema mulle ja kõigile usklikele iga päev kõik patud täiesti andeks ja äratav viimisel päeval minu ja kõik surnud üles ning annab mulle ühes kõigi usklikega igavese elu Kristuses“ (Väike Katekismus).

See kirik on ja jääb maa peal alati võitlevaks kirikuks. Issanda töötatud taevase kodu poole rändava Jumala rahvana näeb ta oma siinset eksistentsi eskatoloogilises perspektiivis: „Aga meie kodupaik asub taevas, kust me ka ootame Päästjat – Issandat Jeesust Kristust“ (Fl 3:20). Sellele sihtmärgile tuleb allutada mistahes tegevus või selle kavandamine.

2

Ülestõusnud Issand läkitas jüngrid maailma kuulutama, õpetama ja sakramente jagama: „Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud!“ (Mt 28:19-20).

Seetõttu on kirik igal ajastul ja igas olukorras kohustatud ustavaks jääma Jumala sõnale ja apostlite tunnistusele Kristusest ning sellega kooskõlas kuulutama ja vahendama päästesõnumit kõikidele. Sest Jumal tahab, et „kõik inimesed pääseksid ja tuleksid tõe tundmisele“ (1Tm 2:4).

Jumala kirikul ei ole iialgi ega ühelgi põhjusel õigust keelduda jumaliku päästesõnumi kuulutamisest või painutada oma kuulutus ja õpetus ühiskonnas valitsevate inimlike ideoloogiate, arvamuste ja vaadete alla. Apostel Paulus hoiatab: „Ja ärge muganduge praeguse ajaga, vaid muutuge meelega uuendamise teel, et te katsuksite läbi, mis on Jumala tahtmine, mis on hea ja meelepärane ja täiuslik“ (Rm 12:2). Veel ütleb ta kirjas Timoteosele: „Kuuluta sõna, astu esile, olgu aeg paras või ärgu olgu, noomi, manitse, julgusta igati pika meelega ja õpetamisega“ (2Tm 4:2).

Sellest tulenevalt on Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku (EELK) kui Issanda Jeesuse Kristuse ühe, püha, üleilmse ja apostliku kiriku lahutamatu osa peamine ülesanne Jumala sõna kuulutamine ja sakramentide jagamine ning kristliku usu ja armastuse levitamine, edendamine ja süvendamine erinevate töövaldkondade ja tegevuste kaudu (EELK Põhikiri, § 3). Dokument „EELK sotsiaalne sõnum“ ütleb: „Kirik peab olema selles maailmas kriitiline nii ühiskonna, riigi kui ka iseenda suhtes, täites nii tervendaja ja teenija rolli.“

EELK seisab niisiis Issanda Jeesuse läkitusele kuuletudes „Jumala loodud elu pühaduse eest ning teenib kõlblust, õiglust ja rahu ühiskonnas ning üksikinimese elus“ (EELK Põhikiri, § 3), silmas pidades Augsburgi usutunnistuses öeldut: „Kui aga valitseja käsku ei saa pattu tegemata täita, siis tuleb Jumala sõna enam kuulata kui inimese sõna (Ap 5:29).“

3

EELK käsitleb ennast kirikuna, kes juurdub 16. sajandi luterlikus usupuhastuses, kuid kelle vaimulik elu ja järjepidev tegevus rahva usulisel ja kõlbisel kasvatamisel algas eesti rahva ristiusustamisega (EELK Põhikiri, preambula). EELK kui aastatel 1917-1919 kujunenud vaba rahvakirik näeb jätkuvalt oma vaimuliku tööpõlde eesti rahva juures, kellega koos ta rõõmustab, kannatab ja võitleb ning kelle eest ta palvetab. Universaalse kirikuna on EELK kutsunud teenima ja koguduslikult ühendama eesti rahva liikmeid kõikjal maailmas (põhikiri, pt 1), samuti teiste rahvaste liikmeid Eestis.

Tänases olukorras näeb EELK ennast esmajoones misjoneeriva kirikuna rahva keskel, kelle valdav osa on ilma jäetud võimalusest juba kodus ja koolis tundma õppida esivanemate usku ning Jumala päästvat sõna. Puhta evangeeliumi kuulutamine ja selleks sobivaimate töövormide, meetodite ja vahendite leidmine on iga kiriku, ka EELK suurim väljakutse ja ülesanne, mida tuleb kindlasti vastutustundlikult ja hoolsalt kavandada. Selleks on kohane ja hea teha arengukava.

4

Arengukava üheks aluseks on Piiblis kirja pandud Jeesuse sõnad kojaehitajast. Lk 14:28-30: „Sest kes teie seast, tahtes ehitada torni, ei istuks enne maha ega arvutaks kulusid, kas tal on kõik vajalik selle lõpetamiseks? Muidu juhtub, et kui ta aluse on rajanud ja ei suuda lõpetada, hakkavad kõik pealtnägijad teda pilkama: See mees hakkas ehitama, aga ei suutnud lõpetada!” Seega on plaanide pidamine ja tegevuste kavandamine oluline ja vajalik.

Teise alustekstina peaks mõtisklema Mt 25:14-30 üle, mis osutab vajadusele meie hoolde usaldatuga vastutustundlikult ja hoolsalt ringi käia. Plaanide pidamine ja majapidamise arengu eest hoolitsemine ning selle kõige kavandamine on meie vastuseks Jumala kutsele ning tema usaldusele. On ta ju meie hoolde usaldanud oma loodu.

Majapidamisest räägivad veel päris mitmed tekstid Piiblis (Lk 12:42; 1Kr 4:1-2; 1Pt 4:10). Peamine on siin ustavus ja hool selle eest, mis meie hoolde on usaldatud. Niisiis peaksid kiriku töötajad kui ustavad majapidajad targalt talitama Issandalt saaduga ning püüdlema selle poole, et tagasi anda rohkem kui saadud. Jumal annab kasvamise, tagasiandmine toimub läbi inimeste ja see määrab ära tagasiandmise suuna.

5

Lõpuks aga jääb maapealse, üksnes usust ja lahus käsu tegudest õigeks mõistetud kiriku elu ja teenimist, võitlemist ja kuulutamist, Jumalalt saamist ja tagasiandmist määrama ja suunama Jeesuse armastuskäsk: „Ma annan teile uue käsu: armastage üksteist! Nõnda nagu mina teid olen armastanud, armastage teiegi üksteist! Sellest tunnevad kõik, et te olete minu jüngrid, kui te üksteist armastate” (Jh 13:34-35).

Soli Deo gloria!

1.2. Õiguslikud alused

Kirikukogu 2005. aasta sügisistungjärgul vastu võetud kirikuseadustiku 8. peatüki 1. osa annab kiriku arengu kavandamise õiguslikud lähtekohad. Arengu planeerimisel eristab kirikuseadustik üldkiriklikku, praostkondlikku ning koguduse tasandit. Üldkiriklikku planeerimistööd puudutava § 362 kohaselt kirjeldab EELK arengukava EELK, praostkondade ja koguduste ning EELK või koguduste poolt asutatud juriidiliste isikute kõiki olulisemaid ülesandeid arengukavas seatud eesmärkide saavutamiseks. Samas sätestab § 365, et koguduse arengukava kirjeldab koguduse, tema ametiisikute ja kaastööliste ning koguduste asutatud juriidiliste isikute kõiki olulisemaid ülesandeid arengukavas seatud eesmärkide saavutamiseks; koguduse arengukava ei tohi olla vastuolus EELK arengukavaga. Arvestades EELK-s välja kujunenud situatsiooni, kus kogudused on oma tegemistes suhteliselt iseseisvad, tuleb siintoodud sätete koostölgendamisel asuda seisukohale, et üldkirikliku arengukava eesmärk ei ole sekkuda üksikute koguduste igapäevastesse tegevustesse – need küsimused kuuluvad koguduse arengukava kompetentsi. Kõik teemavaldkonnad, mille jaoks on loodud üldkiriklikud struktuurid (valdkonnasekretärid konsistooriumis, EELK asutused jt), või mis parema toimetuleku nimel eeldavad piirkondlikku (praostkondlikku) või üldkiriklikku ühistegevust, peavad saama kajastatud üldkiriklikus arengukavas. Praostkonna tasandil eraldi arengukavade koostamise kohustus seadus ette ei näe. Käesoleva arengukava koostamisel on lähtutud põhimõttest, et kogudustevahelise piirkondliku koostöö olulisemad küsimused lahendatakse üldkirikliku arengukavaga.

EELK arengukava koostamise eest vastutav organ on kirikuseadustiku § 363 lg 1 ja 3 kohaselt konsistoorium. Planeerimistöö järelevalveorgan – arengunõukogu – hindab arengukava eelnõu (sh muudatusettepanekut) ning jälgib arengukava täitmist (§ 106 lg 3, 364 lg 2). Arengu kavandamise ja jälgimisega seotud kahe institutsiooni loomine on EELK puhul ainuõige. Kuna EELK hõlmab märkimisväärset osa Eesti elanikest, tegutseb paljudes eluvaldkondades ning kannab Eesti religioosset järjepidevust, tuleb kirikuelu korraldamisse pikemaajalises perspektiivis kaasata nii seadusandlik kui ka täidesaatev võim. EELK täidesaatev võim elik tegevjuhtimine on kirikuvalitsuse pärusmaa, seadusandlikuks organiks on kirikukogu, mida konkreetses teemavaldkonnas – arengu küsimustes – esindab arengunõukogu.

EELK arengukava periood on kümme aastat; iga kahe aasta järel toimub arengukava ülevaatamine ning vajadusel muutmine (§ 361). Koguduse arengukava tähtaega kirikuseadustik otsesõnu ei sätesta. Arvestades § 365 lg 2 sätestatud arengukavade hierarhiat – koguduse arengukava ei tohi olla vastuolus EELK arengukavaga – võib järeldada nende dokumentide omavahelist seotust. Mõistlik oleks järgida kontseptsiooni, et koguduse arengukava kehtestatakse pärast üldkirikliku arengukava kehtestamist ning koguduse arengukava lõpptähtajaks on üldkirikliku

arengukava lõpptähtaeg. Teisisõnu, kui EELK kehtestab arengukava perioodiks 2008 kuni 2017, siis koguduste arengukavade periood võib sõltuvalt nende väljatöötamise kiirusest olla ka lühem, näiteks 2009 kuni 2017.

Kirikuseadustiku § 360 määratleb arengukava koosseisu:

(1) Arengukava jaguneb osadeks tegevusvaldkondade (nt sõna kuulutamine ja sakramentide jagamine, haridustöö, diakooniatöö jms) kaupa.

(2) Arengukava tegevusvaldkond jaguneb järgnevalt:

- 1) seisukorra kirjeldus ja analüüs;
- 2) soovitava muutuse kirjeldus (visioon);
- 3) arengustrateegia üldine kirjeldus;
- 4) strateegilised eesmärgid;
- 5) tegevuskava.

(3) Arengukava tegevusvaldkonna tegevuskava jaguneb järgnevalt:

- 1) tegevuste loend;
- 2) tegevuste aeg;
- 3) tegevustega seotud kulutused;
- 4) tegevuste rahastamise allikad;
- 5) vastutaja.

Siintoodud struktuur on organisatsiooni pikaajalise strateegia koostamiseks üldiselt sobilik, kuid selle sobivus EELK-le selgub alles arengukava kehtestamise järgsel perioodil. Põhiküsimuseks on, millise detailsuse astmeni saab arengu üle otsustada kiriku kõrgeim organ – kirikukogu. Kehtiv kirikuseadustik, sätestades arengukava osana lisaks strateegilisele tasandile ka valdkondade tegevuskavad, eeldab suhteliselt suurt detailsust. Otsustamine detailsetes küsimustes eeldab organisatsiooni paindlikkust ning suutlikkust kiiresti reageerida muutunud olukorrale. Kaks korda aastas kogunev kirikukogu ei saa EELK arengu kavandamisel olla sedavõrd operatiivne kui vastavat ülesannet täitvad alamad struktuurid. Soome kirik on lahutanud planeerimisprotsessi organisatsioonisisest kahele tasandile – üldkiriklik arengukava keskendub seisukorra kirjeldusele, soovitavatele muutustele ja strateegilistele eesmärkidele ning valdkondlikud tegevuskavad kehtestatakse üldise strateegia alusel eraldi dokumentidena. Konkreetse valdkonna tegevuskava koostab valdkonna eest vastutav struktuuriüksus. Nimetatud küsimus – otsustamise operatiivsus ja tasandid – võib osutada oluliseks ka EELK arengukava täitmisel.

1.3. Lähteülesanne ja allikad

Kirikuseadustikus sätestatud korras ja mahus arengukava koostamine algas 2006. aasta kevadsuvel. Konsistooriumi poolt kaasati töösse projektijuht peatöövõtja Juhani Jaeger, kelle meeskonda kuulusid Triin Käpp ning välisnõustaja Egert Valmra (TTÜ Majanduskoolituskeskus).

EELK arengu sõlmküsimuste väljaselgitamiseks toimusid 2006. aasta suvel konsistooriumi liikmete osalusel ajurünnakud ja arutelud. Arengu sõlmküsimustena kerkisid esile järgmised teemad:

- 1) koguduseliikmete arvukus kahaneb;
- 2) koguduseliikmete aktiivsus on madal – võrreldes ristitud või konfirmeeritud liikmete suure üldarvuga on liikmeannetajate või täiskogu liikmete arv väga väike;
- 3) vaimulike ja töötajate ettevalmistus vajab parandamist – vaimuliku ametioskusi, liidriomadusi ning inimeste kaasamise võimet tuleb arendada;
- 4) misjoni üldkiriklik korraldus vajab parandamist (sh avalikkussuhete arendamine);
- 5) diakooniaalaseid võimalusi tuleb paremini rakendada;
- 6) EELK ja koguduste tulubaas peab olema piisav kiriku põhieesmärgi – Jumala sõna kuulutamise ja sakramentide jagamise – paremaks täitmiseks.

Loetletud valdkondadest kaks esimest on seotud eelkõige kogudusetööga ning nendes küsimustes lasub peamine vastutus koguduse õpetajal, juhatusel ja töötajatel. Ülejäänud neli valdkonda on üldkirikliku suunitlusega. Kuuenda valdkonna juures tuleb arvestada, et tulenevalt koguduste majanduslikust iseseisvusest ei sekku üldkiriklik arengukava koguduste majandusküsimustesse, kuid pakub võimalusi tulu teenivate tegevuste arendamiseks.

Eeltoodud tegevuse käigus selgunud pildi adekvaatsuse huvides leidsid kirikuvalitsuses toimunud arutelude järgselt aset intervjuud, mille käigus mitmed erinevates valdkondades, positsioonidel ja piirkondades tegutsevad EELK vaimulikud ja töötajad avaldasid seisukohti käsitletud probleemide ning lahendusvõimaluste kohta.

2006. aasta sügisel tegi kirikuvalitsus projektijuhile ülesandeks praostkondlike arutelude läbiviimise, eesmärgiga arutleda koguduseliikmete arvukuse ning aktiivsuse suurendamise võimaluste üle. Arutelude käigus selgitati välja EELK kogudusetöö põhialused (väärtused). Paralleelselt praostkondlike töötubade läbiviimisega kogus töögrupp ettepanekud EELK asutustelt, vastutavatelt töötajajatelt ning 2007. aasta Vaimulike konverentsi tööruhmadel.

Esimene arengukava eelnõu avaldati EELK intranetis 2007. aasta talvel. Sama aasta sügisel tutvustas projektijuht arengukava eelnõu praostkondade vaimulikele ja töötajatele. Kohtumistel koguti täiendavaid ettepanekuid

praostkondade poolt kavandatavate projektide ja arendustegevuste kohta. Septembris ja oktoobris 2007 kutsuti kokku kirikukogu liikmetest koosnevad referentgrupid, kelle kaasabil hinnati EELK arengueeldusi ning saadi tagasisidet kogutud ettepanekutele. Kohtumiste tulemusena valminud arengukava eelnõu avaldati novembris ning seda tutvustati kirikukogu 2007.a. sügisistungjärgul. Parandusettepanekute esitamise lõpptähtajaks määrati 1. veebruar 2008.a.

Kirikukogu 2008.a. kevadistungjärgule esitatav arengukava eelnõu on heaks kiidetud EELK konsistooriumi nõupidamistel ajavahemikus 26. veebruarist kuni 4. aprillini 2008.a.

1.4. Arengukava koostamisel osalenud isikud

Andres	Aaste	Tiit	Kuusemaa	Allan	Praats
Piret	Aidulo	Vello	Kuusk	Andres	Pöder
Rene	Alberi	Indrek	Kõiv	Kadri Eliisabet	Pöder
Heiki	Arike	Allan	Kährrik	Thomas-Andreas	Pöder
Enn	Auksmann	Triin	Käpp	Tuuli	Raamat
Jaak	Aus	Merike	Kütt	Liina	Raudvassar
Elve	Bender	Taavi	Laanepere	Leevi	Reinaru
Aivar	Berzin	Annika	Laats	Rene	Reinsoo
Anne	Burghardt	Jaan	Lahe	Elmar	Reinsoo
Matthias	Burghardt	Arvo	Lasting	Arvo	Rodi
Vallo	Ehasalu	Mikk	Leedjärv	Urmo	Saks
Kristel	Engman	Ants	Leedjärv	Tiit	Salumäe
Reet	Eru	Jelena	Leibur	Üllar	Salumets
Kalle	Gaston	Asta	Leidmaa	Pille	Salveste
Georg	Glaase	Anti	Leigri	Ove	Sander
Helika	Gustavson	Haldi	Leinus	Sirje	Semm
Patrik	Göransson	Toomas	Lepp	Vello	Sild
Eenok	Haamer	Kätlin	Liimets	Riina	Sildvee
Markus	Haamer	Raivo	Linnas	Kristjan	Simson
Naatan	Haamer	Tõnu	Linnasmäe	Kaido	Soom
Illar	Hallaste	Tarmo	Loodus	Einar	Soone
Teet	Hanschmidt	Kristjan	Luhamets	Sulev	Sova
Lea	Heinaste	Joel	Luhamets	Jüri	Stepanov
Tiiu	Hermat	Valdo	Lust	Kristi	Sääsk
Arne	Hiob	Mati	Maanas	Jaan	Tammsalu
Priit	Humal	Toomas	Maarand	Lembit	Tammsalu
Titta	Hämäläinen	Katrin-Helena	Melder	Marje	Tanilas
Voldemar	Ilja	Kalle	Mesila	Enno	Tanilas
Mart	Jaanson	Igor	Miller	Tõnu	Taremaa
Juhani	Jaeger	Anu	Mõistlik	Randar	Tasmuth
Tiina	Janno	Karl	Mäesepp	Marko	Tiitus
Lea	Jants-Ylönen	Andres	Mäevere	Janis	Tobreluts
Kristiina	Jõgi	Henn	Männik	Illimar	Toomet
Villu	Jürjo	Anne-Mari	Mölderkiivi	Ants	Tooming
Algur	Kaerma	Urmas	Nagel	Tauno	Toompuu
Peeter	Kaldur	Hannes	Nelis	Anti	Toplaan
Kert	Kaljula	Toomas	Nigola	Andres	Tšumakov
Lia	Kaljuste	Jaan	Nuga	Arho	Tuhkru
Hermann	Kalmus	Heino	Nurk	Mika	Tuovinen
Kerstin	Kask	Tiit	Oidjärv	Kari Antero	Tynkkynen
Üllar	Kask	Janika	Oja	Merike	Uudam
Ülle	Keel	Arvet	Ollino	Anna-Liisa	Vaher
Kadri	Kesküla	Tanel	Ots	Indrek	Vaino
Tauno	Kibur	Mari-Ann	Oviir	Vello	Vallaste
Avo	Kiir	Peeter	Paenurm	Jüri	Vallsalu
Sirje	Kiivit	Lauri	Pahapill	Egert	Valmra
Kaia	Kirikall	Urmas	Paju	Veiko	Vihuri
Jaanus	Klaas	Mare	Palgi	Urmas	Viilma
Heli-Liiva	Komp	Kaido	Petermann	Laine	Villenthal
Anu	Konks	Urmas	Petti	Aare	Vilu
Eha	Kraft	Gustav	Piir	Hedi	Vilumaa
Malle	Kruusma	Ivo	Pill	Toivo	Vilumaa
Erika	Kukk	Mehis	Pupart	Tiina	Võsu
Mihkel	Kukk			Avo	Üprus

2. EELK AASTAL 2007

2.1. Kirik kui ühiskonna osa

Kristlus ja ühiskond

Eesti kuulub sarnaselt enamiku Euroopa riikidega põliste kristlike maade hulka. Ajaloolistel põhjustel ei ole meie ühiskonnas aset leidvad usulised tendentsid võrreldavad Skandinaaviamaadega, küll aga mitmete postsovetlike riikidega.

Kuni II maailmasõjani kestnud vaba arengu katkestas nõukogude okupatsioon, mis tekitas hindamatut kahju muuhulgas rahva vaimsusele. Okupatsiooniga kaasnenud jõulise ateistliku propaganda ning usulise diskrimineerimise mõjul on paljudes perekondades katkenud ajaloolise usulise kogemuse järjepidevus. Kahanenud on nii kiriku liikmeskond kui ka mõju ühiskonnas. 2000.a. rahvaloenduse andmetel tunnistas Eestis kindlat usku 327'832 inimest (sh 152'237 luterlast ja 143'554 õigeusklikku).

Eesti Kirikute Nõukogu

Eesti Kirikute Nõukogu (EKN) on asutatud 16. veebruaril 1989 ja on mittetulundusühinguna Eesti territooriumil tegutsevate kristlike kirikute ja koguduste liitude sõltumatu ja vabatahtlik ühendus.

EKN-i tegevuse eesmärk on ühendada kristlikke kirikuid ja koguduste liite koostöös Eesti ühiskonna vaimse arengu nimel kristlike põhimõtete alusel. EKN on võtnud endale ülesandeks levitada evangeeliumi ja kristlikku kõlblusõpetust, töötada välja Eesti Kirikute Nõukogu ühisseisukohti ning väljendada neid üldsusele, vahetada informatsiooni ning kaasa aidata Eesti Kirikute Nõukogu liikmete, kristlike ühenduste ja riigi suhete kujundamisele. Eesti Kirikute Nõukogu liikmed on Eesti Evangeelne Luterlik Kirik, Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liit, Eesti Metodisti Kirik, Rooma-Katoliku Kiriku Apostellik Administratuur Eestis, Eesti Kristlik Nelipühi Kirik, Adventistide Koguduste Eesti Liit, Armeenia Apostliku Kiriku Eesti Püha Gregoriuse Kogudus, Eesti Apostlik Õigeusu Kirik, Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik ja Eesti Karismaatiline Episkopaalkirik. EKN-i soovitud identiteedi komponendid on suhtlemisvalmidus ja -võimekus, tahe olla ühiskonnas aktiivse kuulaja rollis ning saada arvestatavaks ühiskonna arengute prognoosijaks.

Eesti Evangeelne Luterlik Kirik

Lähtuvalt EELK põhikirjast on EELK vaba rahvakirik, kellel on enesekorralduse ja omavalitsemise õigus ning kes koosneb Eesti Vabariigis ja väljaspool Eestit asetsevatest ning tema kanoonilises alluvuses olevatest kogudustest.

Luterlikul Kirikul on oluline roll Eesti kultuuripärandi säilitamisel ja rahva vaimsuse kujundamisel. Luterlik traditsioon on pannud aluse rahvakoolile ja eesti muusikakultuurile, piiblitõlkega rajati alus kirjakeele kujunemisele.

EELK kui Issanda Jeesuse Kristuse ühe, püha, üleilmse ja apostliku kiriku lahutamatu osa eesmärk on juhtida inimesi pääsemisele ja tõe tundmisele. EELK ülesanne on Jumala sõna kuulutamine ja sakramentide jagamine ning sellest tulenevalt haridus-, diakoonia- ja misjonitöö tegemine ja muul viisil kristliku usu ja armastuse levitamine, edendamine ja süvendamine. Oma ülesannet täites seisab EELK Jumala loodud elu pühaduse eest ning teenib kõlblust, õiglust ja rahu ühiskonnas ning üksikinimeste elus.

EELK on Eesti suurim mitteriiklik organisatsioon.

Kiriku suhteid riigiga iseloomustab tõisus ja konstruktiivsus. Peamisteks koostööpartneriteks on Haridus- ja Teadusministeerium ning Siseministeerium. Koostööd tehakse ka Muinsuskaitseametiga lähtuvalt kirikuhoonete kui muinsuskaitse objektide vajalikust hooldamisest. Samuti on uuendatud koostööleping Riigiarhiiviga. Väga head ja tõised suhted on kirikul olnud Vabariigi Presidentidega.

Aktiivselt suheldakse Riigikogus esindatud erakondadega ümarlaua vormis, mille tulemusena toimus konverents "Kristlikud väärtused Eesti poliitikas", millele aastal 2006 korraldati ka teine osa "Kristlikud väärtused Eesti poliitikas II. Perekonna vaimne alus". Mõlemal konverentsil esinesid ettekannetega nii erakondade tippjuhid kui eriteadlased, konverentsid olid osavõturohked ja leidsid avalikkuse tähelepanu. Esimese konverentsi ettekanded avaldati trükis ja mõlema konverentsi ettekanded EELK koduleheküljel.

Tuleb tõdeda, et eesti poliitikute hoiak kiriku suhtes on tunduvalt heatahtlikum ja mõistvam, kui seda näib olevat avalikkuse ja meedia oma. Rahva kirikukaugus ning avalikkuse nõrk arusaamine usu- ja kirikuküsimustest ilmnas eriti 2005. aasta lõpul toimunud ägedas mõttevahetuses religiooniõpetuse teemadel. Positiivsena võib esile tuua peaminister Andrus Ansipi avalikku toetust religiooniõpetusele, mis aitas esile tuua religiooniõpetuse pooltargumente.

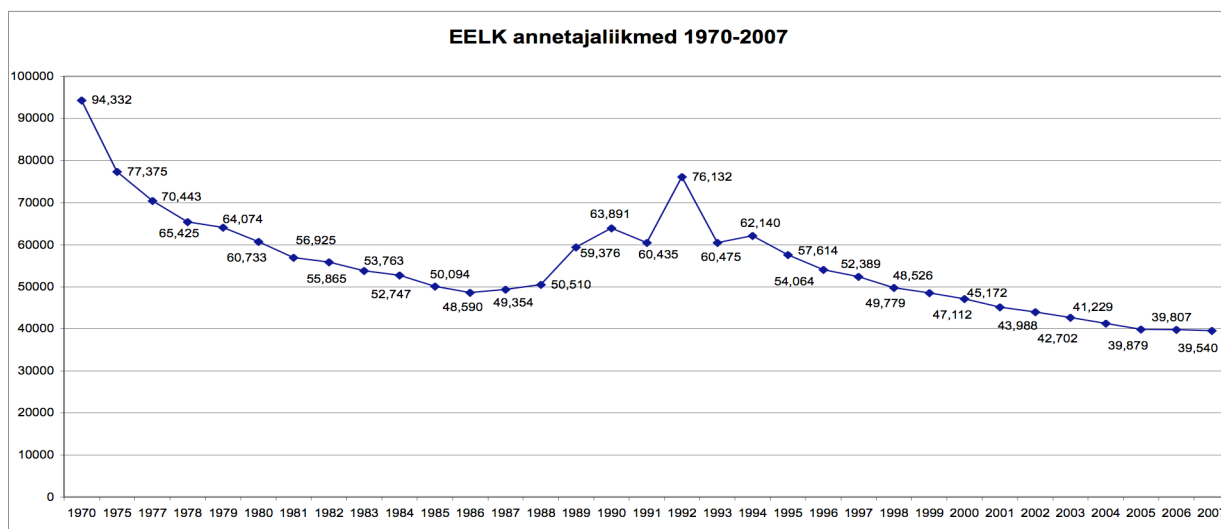
Käesoleval ajal on Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus andnud välja „Riikliku õppekava materjalid“, kus küll pühendatakse peatükk kõlbluse ja väärtuste kujundamisele erinevatel kooliastmetel, kuid religiooniõpetus aina on välja jäänud.

Aastal 2007 osales usu- ja religiooniõpetuse tundides 2701 õpilast. Usu- ja religiooniõpetuse tunde andis 53 õpetajat. Kokku anti 3393 tundi.

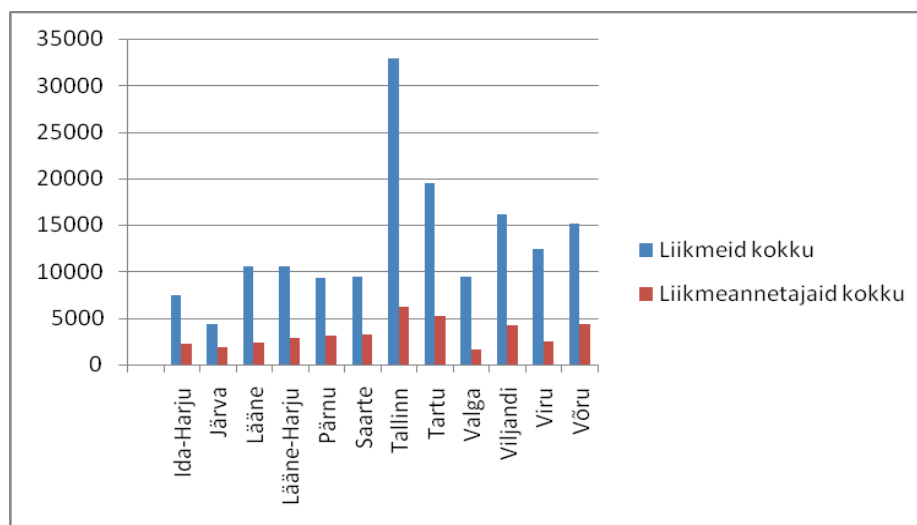
2.2. Liikmeskond

EELK liikmeskonna moodustavad kõik EELK-s ristitud täiskasvanud ja lapsed, samuti teistest kirikutest EELK-sse üle tulnud kristlased. Täpset EELK liikmete arvu on võimatu nimetada, kuna puudub ühtselt hallatav liikmete andmebaas. Enamik kogudustest väljendab oma liikmete arvu hinnanguliselt. Täpsemat statistikat peetakse aastas nimelise liikmeannetuse teinute kohta ning täiskogu liikmete kohta (täiskogu liikmeks loetakse isik, kes on teinud liikmeannetuse ning osalenud armulaulal).

Annetajaliikmeid oli EELK-s 2007. aastal 39'519 ja täiskogu liikmeid 23'624. Nimetatud näitajad ei anna alati tervikpilti kirikus käivate inimeste reaalsest hulgast.

	2006	2007
Liikmeid kokku	163'442	157'168
Annetajaliikmeid	39'807	39'519
Hääleõiguslikke liikmeid	22'996	23'624

Liikmeannetajate arv	Liikmeid kokku	Liikmeannetajaid kokku
Ida-Harju	7390	2239
Järva	4389	1805
Lääne	10594	2329
Lääne-Harju	10518	2822
Pärnu	9305	3116
Saarte	9474	3179
Tallinn	32889	6227
Tartu	19451	5194
Valga	9423	1631
Viljandi	16128	4193
Viru	12461	2495
Võru	15146	4289

Suurimad kogudused asuvad Tallinnas (Tallinna Kaarli, Tallinna Jaani), Pärnus (Pärnu Eliisabeti), Tartus (Tartu Pauluse) ja Viljandi praostkonnas Põltsamaal (Põltsamaa Niguliste). Neist ainuke üle 2000 liikmeannetajaga kogudus on Tallinna Kaarli, teistes kogudustes jääb annetajate arv 1000 ja 2000 vahele.

Praostkondade territooriumi elanike arvu kohta ei ole võimalik kindlaid andmeid hankida, kuivõrd kiriku ja riigi haldusjaotuse süsteem ei ole võrreldavad. Järgnev tabel annab maakondade kaupa ülevaate elanike arvust ning EELK annetajaliikmete hulgast.

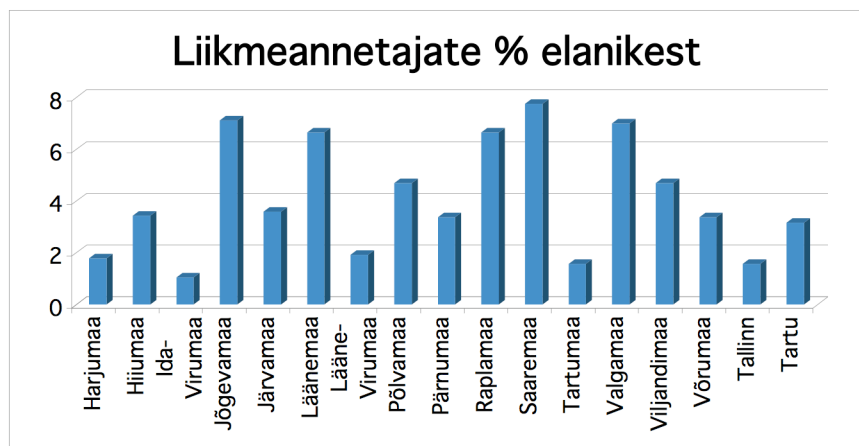
Elanike ja EELK annetajaliikmete arv maakonniti:

Maakond	Harju	Hiiu	Ida-Viru	Jõgeva	Järva	Lääne	Lääne-Viru	Põlva
Liikmete osakaal (%)	1,8	3,4	1,0	7,1	3,6	6,7	1,9	4,7
Elanike arv	542'163	10'505	170'399	36'270	35'852	28'005	67'495	31'660
Liikmete arv	9'696	360	1'778	2'579	1'285	1'864	1'298	1'482

Maakond	Pärnu	Rapla	Saare	Tartu	Valga	Viljandi	Võru	Kokku
Liikmete osakaal (%)	3,4	6,6	7,8	2,8	5,2	3,9	7,0	4,5
Elanike arv	91'116	37'402	36'396	147'656	34'669	55'106	38'659	1'363'353
Liikmete arv	3'079	2'483	2'823	4'146	1'795	2'157	2'707	39'532

Elanike ja EELK annetajaliikmete arv suuremates linnades:

Linn	Tallinn	Tartu
Liikmete osakaal (%)	1,6	3,2
Elanike arv	402'335	98'214
Liikmete arv	6'280	3'098

2.3. Kirikuelu

2.3.1. Jumalateenistuslik elu

Kiriku ülesanne on kuulutada Jumala sõna ja jagada sakramente. Koguduse elu ja tegevuse keskmeks on pühapäevane armulauaga jumalateenistus. Jumalateenistust peetakse kehtiva korra järgi. Piiblitlugemiste kava on antud kirikukalendris, koraalid lauldakse "Kiriku Laulu- ja Palveraamatust".

Jumalateenistusi ja vaimulikke talitusi on peetud põhiliselt 1902.a. ilmunud ja 1951.a. minimaalselt redigeeritud "Eesti Evangeeliumi Luteriusu Kiriku Agenda" järgi. EELK 90-aastase ajaloo vältel on töötanud liturgia uuendamise nimel mitmed komisjonid. 1991. aastast tegutseb kirikukogu poolt valitud liturgiline komisjon, mis alates 2005. aastast kuulub piiskopliku nõukogu juurde ja kannab liturgiakomisjoni nime. Liturgiakomisjoni ülesandeks on töötada kiriku jumalateenistuse arendamise küsimustega ja koostada uus agenda. Jumalateenistuse uuendamise põhimõtted ja eesmärgid on sõnastatud „Jumalateenistuse juhendis“, mille Õpetajate konverents kiitis heaks ja mis ilmus aastal 1996 („Jumalateenistuse ja kiriklike talituste käsiraamatu“ prooviväljaanne, Tallinn 1996). Komisjoni poolt ettevalmistatud talituste ja teenistuste eelnõusid on kiitnud heaks kirikukogu, 1996-2002 ilmunud käsiraamatu prooviväljaandeid on tutvustatud nii Õpetajate konverentsil kui ka praostkondlikel õppepäevadel.

Komisjon tutvustas 2007.a. Vaimulike konverentsil käsiraamatu valminud eelnõu ning peapiiskop määras aja eelnõule paranduste tegemiseks. Piiskoplik nõukogu vaatas läbi parandused ja esitas parandatud teksti Vaimulike konverentsile 2008. Käsiraamatu eelnõu ei saanud nõutavat 2/3 toetust. Piiskopliku nõukogu otsusel (2008.a.) võib EELK kogudustes pidada jumalateenistusi kas „Agenda“ või „Kirikukäsiraamatu“ järgi. Valminud „Kirikukäsiraamat ehk agenda“ sisaldab võrreldes senise agendaga rohkem ainet teenistuste ja talituste jaoks: rikkalik *proprium*, uued jumalateenistus- ja talituskorrad, täiendavad muusikavariandid jm.

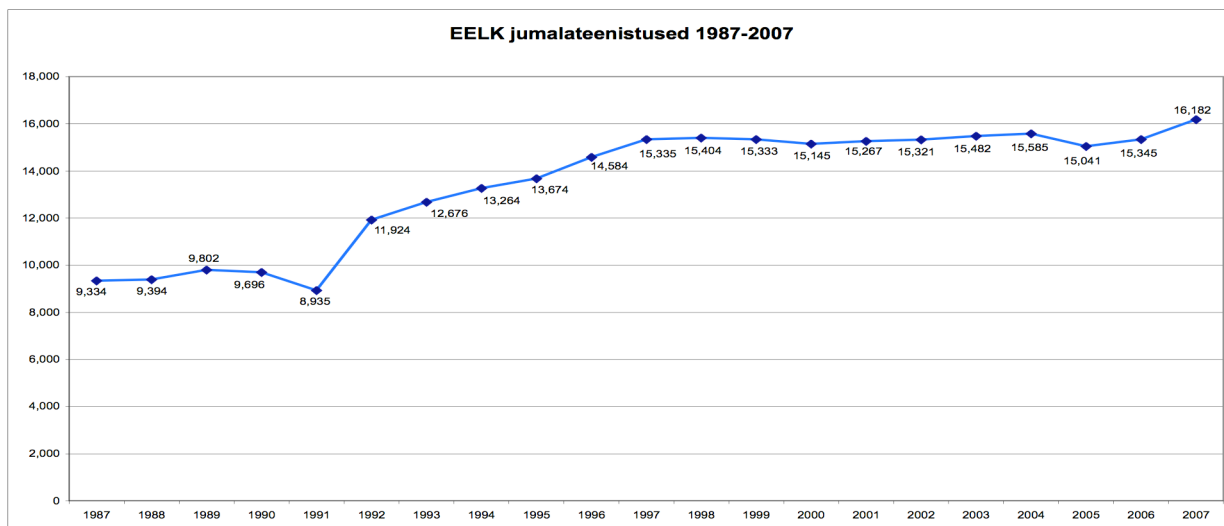
2007. aastal tehtud küsitluse alusel kasutab 1/3 vaimulikest koguduse jumalateenistuste ja talituste pidamisel ainult 1902./1951. aasta agendat, 1/3 kasutab liturgiakomisjoni koostatud uuendatud kordasid ja 1/3 kombineerib olukorra ja oma põhimõtete järgi mõlemat käsiraamatut. Pühapäeva ja kirikupüha põhijumalateenistuse kõrval peetakse ka muid jumalateenistusi ja palvusi: hommiku- ja õhtupalvusi, laste-, noorte-, haigla-, sõjaväe-, vangla- ja muid jumalateenistusi, kirikukontserte, surnuaiapähi jne.

Tähtsamad kiriklikud talitused koguduseliikmete elus on ristimine, konfirmatsioon, piht, laulatus ja matus. Armulauda jagatakse nii jumalateenistusel kui ka eraldi talitusena haigetele ja vanuritele kodus või haiglas.

Muude talitustena tuntakse veel vaimuliku ordinatsiooni ja kiriku töötajate ametisseastmist, pühitsemis- ja õnnistamistalitusi. Kirikuhooned, kabelid ning muud koguduse tegevusega seotud hooned, ruumid ja esemed pühitsetakse nende kasutuselevõtmisel. Muid hooned ja esemeid õnnistatakse, kui nad ühel või teisel viisil liituvad koguduse, perekonna, kiriku või ühiskonna eluga ning toetavad kristlikke väärtusi.

Jumalateenistuste statistika:

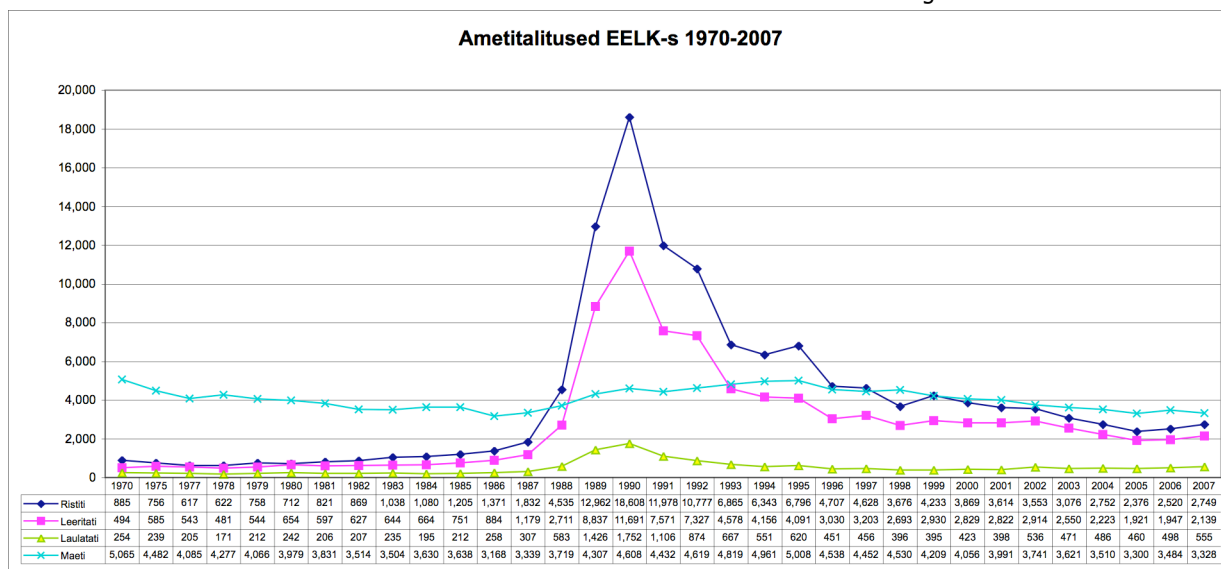
	2005	2006	2007
Jumalateenistusi	15'041	15'345	16'148
Armulaualisi	119'490	121'085	124'125

Talituste statistika:

	2005	2006	2007
Ristitud	2'376	2'520	2'744
Leeritatud	1'921	1'947	2'124
Laulatud (paarid)	460	498	553
	334	351	383
Maetud	3'300	3'484	3'325

Aastatel 2000-2005 on need arvud vähehaaval kahanenud. Alates aastast 2006 on märgata väikest suurenemist.

2.3.2. Laste- ja noorsootöö

EELK-s tehtav laste ja noorsootöö jaguneb tööks koguduste tasandil ja tööks üldkiriklikul tasandil. Ühisosa tekib läbi EELK Laste- ja Noorsootöö Ühenduse (LNÜ) liikmelisuse ning üldkiriklike ja praostkondlike ühisürituste. Oma laagritega annab panuse laste- ja noorsootöö korraldusse EELK Laagrikeskus Talu. Mitmed kogudused teevad tihedat koostööd praostkonna tasandil, kuid on ka kogudusi, kus aktiivset koostööd teistega ei tehta või puudub regulaarne laste- ja noorsootöö sootuks.

2.3.2.1 Laste- ja noorsootöö kogudustes

Traditsioonilisteks koguduse lastetöövormideks on pühapäevakool ja lastejumalateenistus. Pühapäevakoolitöö seisneb lastele kristluse põhitõdede tutvustamises ning piiblitõlgede õpetamises. Olulisel kohal on kristlike hoiakute ja väärtuste kujundamine väikelapsest peale. Kogudustes tegutsevad pühapäevakoolirühmad juba eelkoolieast alates. Kuna pühapäevakoolitöös osalevate laste arv on aastate lõikes kahanenud, on paljudes kogudustes otsitud pühapäevakoolile alternatiivset või täiendavat kasvatuslikku eesmärki kandvat lastetöövormi. Lastejumalateenistusi peetakse keskmiselt paar-kolm korda aastas ja need on tihti seotud lastetöö alustamisega sügisel (mihklipäev) ja lõpetamisega kevadel (emadepäev). Paljudes kogudustes tähistatakse laste- või perejumalateenistusega jõule ja ülestõusmispühi. Lastejumalateenistuse ülesanne on laste harjutamine kirikuruumi ja jumalateenistusel valitseva osadusliku õhkkonnaga.

Noorsootöö kogudustes seisneb noorteõhtute korraldamises, erinevate palvuste läbiviimises, tihti ka noorte kasutamises erinevates ülesannetes. Noorsootöö eesmärgiks on tuua noored Jumalasõna juurde ja muuta kirik noortele harjumuspäraseks kooskäimiskohaks, kus tekib side nii koguduseelu vaimuliku poole kui ka kirikuruumi ja inimestega. Oluline on hoida tasakaalu noorte loomupärase uuendusmeelsuse ja kiriku poolt hoitavate traditsioonide vahel. Sellekohane sümbioos annab parimaid tulemusi, aitamaks noortel leida oma kohta ja juuri kiiresti liikumas ja muutumas maailmas.

Laste- ja noorsootöö ülesandeks on kasvatada kristlike väärtushinnangutega inimesi, kes oskavad näha maailma kristliku eetika printsiipidest lähtudes ning suhestuda iseenda, maailma ja Jumalaga.

Pühapäevakool ja leerikool EELK kogudustes aastatel 2005-2007:

	2005	2006	2007
Pühapäevakoolis osalenute arv	2'339	2'432	2'417
Pühapäevakooli tundide koguarv	5'682	5'886	5'402
Pühapäevakooli juhendajate arv	298	274	282
Leerikoolis osalenute arv	5'632	5'626	6'118

Pühapäevakoolitöö puudus 60 koguduses 164-st ehk 36,6% kogudustest, leeritöö 24 koguduses 164-st ehk 14,6% kogudustest.

2.3.2.2 Laste- ja noorsootöö üldkiriklik korraldus

Üldkiriklikul tasandil tegutseb kaks laste- ja noorsootööga tegelevat asutust: Laste- ja Noorsootöö Ühendus (LNÜ) ning EELK Laagrikeskus Talu.

Laste- ja Noorsootöö Ühendus on kiriku laste- ja noorsootööd organiseerivatest ja koordineerivatest keskasutustest arvukaim. Ühenduse ülesanneteks on EELK laste- ja noorsootöö koordineerimine; valdkonnatöö toetamine ja arendamine kogudustes ning väljaspool kogudusi; lastetöötajate ja noortejuhtide koolitamine ning lastetööks, eelleeritööks ja leeritööks vajalike programmide ja materjalide väljatöötamine.

LNÜ-sse kuulub 68 kogudust 164-st, mis moodustab koguarvust 41,5 %. 2007. aastal töötas Laste- ja Noorsootöö Ühenduses põhikohaga kolm töötajat. LNÜ erinevates projektitoimkondades töötas vabatahtlikena inimesi, kellele võimaluste piires kompenseeriti sõidukulusid ja maksti päevarahasid. 2006. aastal toimusid ideepäevad ja suveseminar ühtse tsükli (kokku kolm seminari) – traditsioonilised kirikunoortepäevad ja kahel lastepäeval. 31. juulist 4. augustini toimus Nõmmel Läänemeremaade noorte täiskasvanute oikumeeniline BIEN-festival. Kogudusi teavitati võimalusest osaleda laagrijuhtide ja laagrikasvatajate liitsentsikoolitusel. EELK koguduste laste- ja noorsootööga tegelevatest inimestest osales erinevatel koolitusel 14 inimest.

Koostöös kirikuvalitsusega on LNÜ osalenud EELK Kirikupäeva ettevalmistamises ja läbiviimises. Samuti on tehtud koostööd erinevate koguduste ja praostkondade ürituste läbiviimisel. Uusimaks projektiks on kujunenud Emmause missa, mis on haaranud kaasa erinevate koguduste noori ja ka vanemaid liikmeid. Tallinna linn tunnustas projekti "Emmause missa" panuse eest linna noorsootöösse linna noorte toetamisel ja noorsootöö arendamisel aastal 2005.

EELK Laagrikeskuses Talu toimus 12 laagrit, neist viis olid seotud EELK laste- ja noorsootööga. Positiivsena saab märkida Soome Herättäjä Yhdistys'e talguliste toetust laagrikeskuse peahoone ehitusel.

2.3.3 Diakoonia

2.3.3.1 Diakooniatöö kogudustes

Regulaarne, organiseeritud diakooniatöö on olemas ligikaudu 70 koguduses. Spetsialiseerunud asutusi on nende koguduste juures viis. Oma diakooniamaja, -punkt või -jaam on lisaks kuue koguduse juures: Kärdlas, Kuressaares, Märjamaal, Pärnus, Räpinas ning Valgas. MTÜ Rakvere Diakooniakeskus tegutseb omamata otseselt kohaliku kogudusega.

Koguduste diakooniatöö kätkeb endas tavaliselt kodu- ja hooldekodukülastusi, eakate sünnipäevalaste õnnitlemist, hingehoidu ja humanitaarabi (kasutatud rõivad jms) jagamist. Mõningates kogudustes pakutakse ka supiköögi teenust, transporti haigetele/puuetega inimestele, õiguslast nõustamist, ohvriabi, päevakeskust lastele ning invatarvete laenutust. Eriti hästi edenevateks töösuundadeks peetakse tegelemist eakatega, hingehoiuga seonduvat tegevust ning kodukülastusi. Mitmetes kogudustes on tavaline nn loomulik diakoonia – koguduse liikmete ja naabrite vastastikune abistamine. Nagu kogu kirikutöö puhul, on ka diakoonia puhul selgelt näha põimumine teiste kogudustöö valdkondadega.

Paljud kogudused teevad koostööd kohalike omavalitsustega. Koostöö tase on erinev, alates infovahetusest ja lõpetades omavalitsusele erinevate teenuste pakkumisega (laste varjupaik, hooldekoduteenus, supiköök, vältimatu sotsiaalabi pakkumine, avahooldus, koolituse korraldamine omavalitsuse koduhooldustöötajatele jne). Vajadusel toimub humanitaarabi (kasutatud riided ja mööbel) vahendamine kohalike omavalitsuste sotsiaalosakondadele. Reeglina suhtuvad omavalitsused koostöösse kogudustega positiivselt, kuid ootavad pigem kogudusepoolset initsiatiivi. Koguduste diakooniatöö probleemid avalduvad tavaliselt rahaliste vahendite nappuses, vabatahtlike vähesuses, motivatsioonipuuduses ning töötajate vähestes diakooniatöölalastes teadmistes ja oskustes.

Kogudustes tegelevad diakooniatööga kas vaimulikud üksi või siis koostöös teiste töötajate ning vabatahtlikega. Palgalisi, ainult diakooniatööle pühendunud töötajaid on peamiselt nendes kogudustes, kelle käest ostab teenust kohalik omavalitsus. Töötajad on erineva haridusliku taustaga, paljud on osalenud diakoonia-alastel koolitustel või on

sotsiaaltöö/meditsiinilise/teoloogia-alase haridusega. Nähakse vajadust diakoonia-alase väljaõppe ning täiendkoolituse järele. Paljudes kogudustes on probleem uute vabatahtlike leidmisega.

Diakooniatöö eelarve kaetakse koguduste eelarvetest, sõpruskoguduste käest saadud humanitaarabi müügist, kohalikest omavalitsustelt saadavast sihtotstarbelisest toetusest, erinevatest projektirahadest ning annetustest.

2.3.3.2 Diakooniatöö üldkiriklik korraldus

Üldkiriklikul tasandil jaguneb diakooniatöö valdkonniti: Diakooniahaigla, Kaplanaat ja Eesti Meremeeste Misjon. Konsistooriumis juhib diakooniatööd palgaline diakooniasekretär.

Diakooniahaigla

SA EELK Tallinna Diakooniahaigla on hooldushaigla, mis asutati 1999. Alates suvest 2002 on haigla iseseisev sihtasutus, mis loodi EELK Konsistooriumi ja EELK Diakooniakeskuse poolt. Diakooniahaigla on osa Eesti hooldusravivõrgust, millele paneb aluse Sotsiaalministeeriumi poolt väljatöötatud „Hooldusravivõrgu arengukava 2015“. Diakooniahaigla visiooniks on „olla hooldusravi osutav tervishoiuasutus, kus inimesesse suhtutakse kui isiksusse, talle võimaldatakse turvaline igapäevaelu ja väärikas surm“.

Diakooniahaigla pakub abi patsientidele, kes ei saa enam aktiivravi, kuid kelle tervislik seisund ei võimalda iseseisvalt toime tulla. Seega moodustavad Diakooniahaigla patsientuuri eakad ja kroonilised haiged, kellel puudub perspektiiv oluliseks paranemiseks.

Diakooniahaiglas töötab neli osakonda. Hooldusravi osakond (48 voodikohta) pakub hooldusravi teenust (õendushooldusteenus), hospiitsosakond (12 voodikohta) hospiitsteenust eeskätt onkoloogilistele haigetele ja pansionaat (10 voodikohta) osutab üldhooldekodu tüüpi teenust. Koduõenduosakond pakub koduõenduste teenuseid ning lisaks sellele avahooldusosakonnana ka kodust põetust hooldusõe tasemel. Osakondade tegevus on omavahel seotud ja teineteist täiendav.

Haiglas töötab oma haiglavaimulik. Patsientide usuliste vajaduste rahuldamisel ja hingehoiu tagamisel arvestatakse nende usulisi veendumusi ja kuulumist erinevatesse konfessioonidesse. Soovi korral võimaldatakse patsiendile kokkusaamine tema oma koguduse vaimulikuga.

Diakooniahaigla tegevust finantseeritakse peamiselt lepingulistest eraldistest haigekassalt ning patsientide omaosalusest.

Kaplanaat

Kaplanid on kirikute poolt ametisse pühitsetud vaimulikud, kes töötavad väljaspool kirikut – sõjaväes, vanglates, politseis, haiglates, koolides jms. Kaplanid on kaasas kõikidel välissmissioonidel.

Kaplaniks saab üldjuhul vaimulik, kellel on lõpetatud akadeemiline teoloogiline tasemekoolitus. Teoloogiline tasemekoolitus on keskendunud teoloogilise pädevuse andmisele. Töö kaplanina eeldab ühiskonnakorralduse, sotsiaaltöö teooriate ja meetodite, pedagoogiliste aluste tundmist ning head suhtlemisoskust.

2005. aasta suve seisuga on teenistuses umbes 40 kaplanit, lisaks reservis olevad inimesed. Neile lisaks tegutsevad vabatahtlikud – nende arv ei ole täpselt teada, kuid umbes 30 inimest on end vabatahtlikuks registreerinud.

Peamiseks probleemiks on ühtse kaplani kutsestandardi puudumine, mistõttu eri ametkonnad ei tunnista üksteise koolitusdokumente ning koolituste tase on äärmiselt ebaühtlane.

Ministeeriumid on kaplanite ametisserakendamisel jälginud huvide võrdset esindatust – st, et kaplanitena töötavad lisaks luterliku kiriku vaimulikele metodistid, õigeusklikud, baptistid, moslemid. Kirikute sees on ettevalmistus vaimulike tööks erinev, mistõttu ei ole kõigil oma kirikus tunnustatud vaimulikel võimalust kaplanina töötada. Seetõttu on nad ametis kaplanite abidena.

Kaplaniteenus Eesti vanglates

2005. aasta kevadel sõlmisid Justiitsministeerium, Politseiamet ja Eesti Kirikute Nõukogu koostöölepingu politseiarrestimajade kaplaniteenistuse käivitamiseks ja arendamiseks. Loodi vanglate peakaplani ametikoht, kes koordineerib kogu vanglasüsteemi religioonalast tööd.

2006. aasta 1. jaanuari seisuga töötab Eesti vanglates ja arestimajades kokku 18 kaplanit. Neid abistab ligi 65 vabatahtlikku, kes oma põhitöö kõrvalt ning tasu saamata käivad vanglates kinni peetavaid nõustamas, viivad läbi narko- ja alkoholisõltuvusest paranemise programme, jumalateenistusi jne. Vabatahtlike hulgas on ka mittekristlike usundite esindajaid, kes teenivad oma usukaaslaste vastavalt vajadusele.

Eesti kaitseväge kaplaniteenistus loodi Vabadussõja päevil ning taastati 1995. aastal, aluseks Lääne-Euroopa ja Põhja-Ameerika riikides kasutusel olev oikumeeniline mudel.

Kaplani roll Eesti kaitseväes on viia läbi religiooni- ja moraaliõpetust ning anda kriisilukorras sõdurile nõu. Kaplan on oma üksuse ülema nõuandja eetika, moraali ja usu küsimustes. Kaplani ülesanne nii rahu- kui sõjaajal on kaitseväelaste usuline teenimine.

Kaplani kohustuste hulka kuuluvad ka jumalateenistuste pidamine ning usaldusmeheks või nõuandjaks olemine nendele, kes seda soovivad. Kaplan võtab osa üksuse tegevusest, et olla kursis ajateenijate eluga, ning külastab kaitseväelasi haiglates, arestikambris, vanglates, maastikul ja laevadel. Kaplan pühitseb lippe, peab mälestusteenistusi, teenib matustel ning erijuhtudel ka laulatustel. Soovijaile annab ta leeritunde ja võib korraldada ristimisi ning leeritamisi.

Kaplaniteenistus Eesti kaitseväes on oikumeeniline.

Kaplaniteenistus Eesti Politseis

Politseinikele suunatud kaplaniteenistust on ettevalmistatud juba mitu aastat. Loodud on kontaktid Rahvusvahelise Politseikaplanite Konverentsiga. Läbi on viidud esimesed koolitused vaimulikele politseinike teenimise teemadel ning 2007. aasta sügisesse on kavandatud põhjalikum selleletemaline kursus. Esimesed vabatahtlikkuse alusel töötavad kaplanid on alustanud tegevust politseiprefektuurides. Välja on töötatud politseikaplani käsiraamatu algvariant ning autoril on kavas seda täiendada ning tulevikus välja anda. Politseiamet on kaplaniteenistust arendama palunud senise kaitseväe peakaplani õp Tõnis Nõmmiku.

Eesti Meremeeste Misjon

Eesti Meremeeste Misjon on kristlikel alustel töötav mittetulundusühing, mis on suunatud meremeeste ja nende pereliikmete teenimisele ja abistamisele.

Meremeeste Misjon alustas tegevust 1991. aastal. Kvalitatiivne hüpe toimus 1996. aastal, mil alustati meremeeste kodu rajamist AS Tallinna Sadama poolt eraldatud krundile Muuga sadamas. Projekti saajaprotsendiliseks finantseerijaks oli International Transport Workers Federation (www.itf.org.uk).

Eesti Meremeeste Misjoni tegevuse saab liigitada kaheks: oikumeeniline vaimulik teenimine ja sotsiaalne administreerimine.

2.3.4 Misjon

2.3.4.1 Misjonitöö kogudustes

Kogudusesisene misjon toimib samadel printsiipidel nagu ka kogudusesisene diakoonia. Tegu on pigem loomuliku inimeselt inimesele kuulutamise, mitte organiseeritud misjonitööga. Misjonitööd iseloomustab väljapoole suunatud tegevus. Misjonitegevuse tugikogudusteks on nimetanud end 12 kogudust, kus on tööl vabatahtlikud misjonisekretärid, kelle ülesandeks on ühenduse pidamine välisühenduste misjonäride ja misjonikeskusega. Tugikogudusteks on Tallinna Kaarli, Jüri, Simuna, Põltsamaa, Tartu Maarja, Kambja, Kullamaa, Hageri, Vigala, Tapa, Haapsalu ja Lääne-Nigula. Toetustegevus on suunatud sise- ja välismisjonitegevuse stabiliseerimisele ning selle tarbeks võrgustiku loomisele. Koguduse misjonit toetab ka misjonikeskus koolituste ja evangelisatsiooniürituste korraldamisel, samuti vaimuliku trükisõna ja helikandjate levitamisel.

2.3.4.2 Misjoni üldkiriklik korraldus

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Misjonikeskus asutati 1997. aastal EELK misjonitöö arendamiseks kodu- ja välismaal. Misjonikeskuse töö eesmärgiks on kasvatada usus kindlaid ja tunnistavaid kristlasi, kes oleksid misjonärideks oma igapäevaelus. Misjonikeskuses töötas aastal 2007 üks täiskohaga ja kaheksa osalise tööajaga töötajat.

Sisemisjon

Misjonikeskusel on olemas väljatöötatud ja paindlikult edasiarendatavad, luterlikku identiteeti ja misjonimeelsust tugevdavad koolitusprogrammid ning kümneaastane töökogemus. Tööd pärssib vähene tagasiside kogudustelt, misjonivisiooni kohatine puudulikkus ning majandusliku ressursi vähesus ja sõltuvus erinevatest finantseerijatest, samuti koolitajate vähesus. Üldkiriklikult ja koguduse tasandil on olemas vajadus koolituste järele, mis tugevdaks koostööd kogudustes, koguduste vahel ja ka teiste konfessioonidega.

Sisemisjoni juures on väljakujunenud töötajate kaader ja traditsioonid misjoniürituste korraldamiseks. Aktiivselt tegutseb misjonikoor kristliku sõnumi kuulutamiseks muusika kaudu. Toimub piibliõpe raadio kaudu. Puudu on kuulutajatest ning praegu kaastööd tegevad isikud on ülemäära hõivatud. Tööd pärssib ka ebastabiilne eelarve ning negatiivsed eelarvamused misjonitöö suhtes nii kiriku sees kui ühiskonnas.

Välismisjon

Koostöös Soome misjoniorganisatsioonidega töötavad kaks EELK misjonäri Venemaal ja üks Keenias, mis on Eesti väärikale 200-aastasele välismisjoni traditsioonile toetuv uus algus. On välja arendatud misjonäride tugikoguduste võrgustik koos koguduste vabatahtlike misjonisekretäridega. Välismisjoni arendamine on tugevdanud sisemisjoni.

Puudu on misjonikasvatusest, kogudused ei suuda piisaval määral pakkuda toetust oma misjonisekretäridele. Samuti napib ühiskonnas misjonialast teadlikkust, mistõttu misjonit peetakse pigem välismaalaste tööks.

EELK-l on sõlmitud koostööleping kolme misjonäriaga: Anu Väliaho koos abikaasa Juhaga (koostöös Soome Misjoniseltsiga alates 1993. aastast Ingeri Ev. Lut. Kiriku Uurali praostkonnas), Liliann Keskinen koos abikaasa Hannuga (koostöös Soome Rahvamisjoniga alates 1999 Ingeri Ev. Lut. Kiriku Siberi praostkonnas), Rael Leedjärv (koostöös Soome Rootsikeelse Luterliku Evangeeliumiühendusega alates 2004 Keenias Atemo misjonijaamas).

Diasporaa

Käesoleval hetkel on EELK-l neli diasporaakogudust (Riia, Petseri, Peterburg ja Helsingi), kes vajavad eestikeelset teenimist. Jumalateenistusi peetakse ka Moskvas ja Ülem-Suetukis. Misjonikeskus peab ühendust kogudustega ja saadab vaimulikku kirjandust.

Välismisjonärid Eestis

Eestis töötab 2007.a. kevade seisuga üheksa välismisjonäri. Välismisjonäride kutsumist Eestisse korraldab Misjonikeskus koostöös praostkondade ja asutustega. Kutse välismaisele misjoniorganisatsioonile esitab kirikuvalitsus. Välismisjonärid tegutsevad valdavalt üldkiriklikes asutustes (Misjonikeskus, Laste- ja Noorsootöö Ühendus) ning kiiresti arenevate piirkondade koguduste juures kogudusetöö käivitajatenä (Saku, Randvere ja Jüri kogudus). Kavas on välismisjonäride kutsumine Tartu, Viru ja Pärnu praostkonda.

2.3.5 Muusikatöö

2.3.5.1 Muusikatöö kogudustes

Eestis eksisteerib pikaajaline kirikukooride ja kirikumuusika traditsioon. Kirikukooridel oli oluline osa laulupidude traditsiooni tekkimisel. Koguduse muusikatöö peamine eesmärk kirikumuusikute ja koguduse õpetaja koostöös on arendada jumalateenistuslikku elu, milles muusika oleks orgaaniline osa tervikust. Sellele lisandub orelimuusika- ja kooritöö korraldamine ja arendamine.

2.3.5.2 Muusikatöö üldkiriklik korraldus

Üldkiriklikul tasandil koordineerib muusikatööd 1993. aastal loodud Kirikumuusika Liit (KML). Liit koondab endas peamiselt EELK, aga ka teiste konfessioonide kirikumuusikuid. Kirikumuusika Liitu kuulub 109 liiget, mis moodustab umbes poole EELK kirikumuusikutest. Organisatsioon on heades sidemetes kodu- ja välismaa kirikute ja konfessioonide analoogsete organisatsioonidega.

Kirikumuusika Liidul on oma muusikakollektiivid: lastekoor Väike Küünal ning koorijuhtide ja organistide segakoor KOSK, mis tähistas 2007. aastal oma 25. sünnipäeva. Aastal 2007 leidis aset kaks kirikumuusikaalast konverentsi, hääleseadekoolitus, praostkondlik laulupäev ja ümarlaud. Algatati oikumeeniline kontsertsari. Kirikumuusika Liit on Vabariigi Valitsuse ja Eesti Pärimusmuusika Keskuse koostööpartner Eesti Vabariigi 90. aastapäevale pühendatud kontsertsarja "Kutse sünnipäevale – kontsert minu kihelkonnas" ettevalmistamisel.

Kirikumuusika Liit on konsistooriumipoolse baasfinantseerimisega. Sellele lisanduvad toetused Saksamaa Evangeelsete Kirikukooride Liidult (toetus büroo ülalpidamiseks, koorid Väike Küünal ja KOSK ning koorijuhtide täiendkoolitus Saksamaal), Saksamaa Evangeelsete Kirikumuusikute Liidult (kirjastusprojektide finantseerimine), Põhja-Elbe Kirikult (igal aastal ühe kirikumuusiku praktika ja enesetäiendamine Travemünde koguduses). Lisaks on Eesti Kultuurkapital ja Kultuuriministeerium aidanud rahastada üksikprojekte.

Kirikumuusika Liit on 1995. aastast Euroopa Evangeelse Kirikumuusika Konverentsi (EEKK) liige. EEKK näol on tegemist luterlike, reformeeritud ja vabakirikute kirikumuusikaorganisatsioonide ühendusega.

Kirikumuusika Liit on Eesti Muusika Nõukogu liige. Kirikumuusika Liidu juhatuse esimees Piret Aidulo kuulub Eesti Kooriühingu Alaliitude esimeeste nõukogu koosseisu.

2.4 Vaimulikud ja töötajad

31.12.2006.a. seisuga oli EELK-s 213 (217) vaimulikku (sulgudes toodud andmed seisuga 31.12.2005) alljärgnevas jaotuses. Lisaks EELK vaimulikele teenis EELK-s 7 (8) teiste kirikute (Soome ELK, Ingeri ELK ja anglikaani) vaimulikku, kes eelnevatel aastatel on statistikas loetud EELK vaimulike hulka. Sellest on tingitud vaimulike üldarvu vähenemine.

Teenivaid vaimulikke	193 (198)
õpetaja	132 (137)
diakonõpetaja	9 (9)
diakon	52 (53)
Teenivatest vaimulikest meesvaimulikke	156 (163)
naisvaimulikke	37 (36)
nende keskmine vanus oli	42,6 (40,2) aastat
Kokku oli meesvaimulikke	173 (179)
naisvaimulikke	40 (38)
Kokku	213 (217)
Koguduste teenistuses	142 (146)
Kaitseväekaplanid	11 (12)
Haiglakaplanid	0 (0)
Vanglakaplanid	2 (4)
Teenivad välismaal	5 (6)
EELK vikaarid	2 (2)
Misjonitööl	1 (1)
Tööl keskasutustes	1 (1)
UI kaplanaadis	6 (6)
Reservis	22 (20)
Emerituuris	20 (19)
Perekonnaseisumetniku õigustega	70 (67)

2.4.1. Vaimulike ettevalmistus

Akadeemilist teoloogilist kõrgharidust on Eesti Vabariigis võimalik omandada EELK Usuteaduse Instituudis ja Tartu Ülikoolis. Lisaks töötab kolm rakenduskõrgkooli: Tartus Tartu Teoloogia Akadeemia ja Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu Kõrgem Usuteaduslik Seminar ning Tallinnas Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar.

EELK Usuteaduse Instituut

EELK-l on oma riiklikult tunnustatud ülikool – EELK Usuteaduse Instituut –, mis annab teoloogilist tasemeõpet kõigil tasanditel. EELK Usuteaduse Instituut on vanim Eestis pidevalt tegutsenud eraülikool, mis asutati 1946. aastal. Nõukogude ajal toimis instituut Tartu Ülikooli usuteaduskonna töö jätkajana, täna teevad kahe ülikooli usuteaduskonnad omavahel tihedat koostööd.

Usuteaduse Instituudi põhiülesandeks on anda ametialane ettevalmistus EELK vaimulikele kogudustes, kaplanitele EV kaitsejõududes, haiglates või vanglates, laste- ja noortetöötajatele, kirikumuusikutele ja usuõpetuse õpetajatele üldhariduskoolides.

Usuteaduse Instituudil on neli akadeemilist üksust: usuteaduskond, pastoraalseminar, kirikumuusika osakond ja täiendkoolituse osakond. Viimati nimetatud osakond korraldab teoloogilist ja praktilist täienduskoolitust kiriku kõigi valdkondade töötajatele, aga ka laiemale huvitatute ringile suunatud täiendõpet erinevatel üldharivatel teemadel. Instituut edendab teoloogilist uurimistööd ja kirjastab õppekirjandust.

Usuteaduse Instituudi pastoraalseminar korraldab kutseõpet, mis on ettevalmistuseks ordinatsioonile Eesti Evangeelses Luterlikus Kirikus. Pastoraalseminaris õpitakse järgmisi tegeliku usuteaduse aineid: homileetika ja liturgika, religioonipedagoogika, poimeenika, misjon, diakoonia, oikumeenika ja küberneetika ning vaimuliku ameti eetika. Lisaks eelnevale õpitakse ka Augsburgi Usutunnistuse sisu ja tähendust kaasajal. Toimuvad hääleseade ning kõnetehnika tunnid.

Pastoraalseminari keskseks rõhuasetuseks on vaimulik kasvamine (*praxis pietatis*), mis väljendub seminari korrapärase palve- ja jumalateenistustlikus elus, piibliõppes, vaimlikus nõustamises ja hingehoius. Ühine ja individuaalne usuline areng on otsustava tähendusega vaimulikuks kujunemisel ja hilisemal õpetajana teenimisel.

Tartu Ülikooli usuteaduskond

Tartu Ülikool on vanim teoloogilist haridust andev kõrgkool Eestis. TÜ usuteaduskond annab teoreetilise baashariduse tööks vaimulikuna. Vaimulikutööle asumiseks peab õpingutele järgnema erialaline koolitus valitud konfessiooni vastava õppeasutuse juures. Usuteaduskonna juures on võimalik omandada religioonipedagoogi kutse.

Tartu Teoloogia Akadeemia on oikumeeniline kõrgkool, mis annab eestikeskset usuteaduslikku rakenduslikku kõrgharidust. Õppetöö esmane eesmärk on koolitada spetsialiste hingehoiu, kristliku suunitlusega noorsootöö ja meedia alal. Koolitatakse välja vaimulikke ja religioonipedagooge.

Teadustegevuse esmane eesmärk on kasvatada eksperte, kes uurivad oma rahva usundilist tausta ja suundumusi, et rahva hingeelu mõista. Rahva usundilise mineviku ja arengu tundmaõppimine annab võtme ja vahendid tema aitamiseks ja vaimseks tasakaalustamiseks täna. Selleks tuleb välja õpetada teadureid uurimistööks eesti teoloogia ja rahvausundi alal ning ühtlasi pädevaid õppejõude järeltulijate koolitamiseks.

TTA on oma eesmärkide teostamisel osaliselt sõltunud teiste kõrgkoolide õppejõududest ja teadlastest. Seda probleemi aitab kindlasti leevendada 2006. aastal käivitatud praktilise teoloogia magistriõpe, mille kaudu on võimalik koolitada just TTA profiilile vajalikke eksperte ja pakkuda ümberõppe võimalust teiste kõrgkoolide õppejõududele.

Teenuste vallas on esmane eesmärk koolituste korraldamine täiend- ja erialaõppes, et laiendada nende hulka, kellel on erialased praktilised oskused rahvast teenida. Sama inimeste aitamise ja rahva teenimise eesmärk on TTA struktuuriüksustena tegutsevatel keskustel.

2.4.2. Töötajate ettevalmistus

EELK Usuteaduse Instituut korraldab mitmesuguseid täienduskoolituskursusi vaimulikele ja koguduse töötajatele. UI on pakkunud viimastel aastatel erinevaid koolitusi: koguduse töötajatele suunatud õppeprogramm "Reis usumaale", täienduskoolitused kirikumuusikutele, võimalus õppida religioonipedagoogikat. Kuigi vastava ettevalmistusega inimeste arv on viimastel aastatel tõusnud, teevad siiski paljud koguduste töötajad oma tööd missioonitundest.

2.4.3. Koguduseliikmete usuline kasvamine

Kirikuliikmeks saadakse ristimise kaudu. Lähtuvalt kirikuseadusest saab inimene alates 15ndast eluaastast tulla leeri ja konfirmatsioonile. Ristitud ja konfirmeeritud kirikuliikmel on kirikuseaduses sätestatud korras õigus osa saada jumalateenistustest ja kiriklikest talitustest ning osaleda kiriku tegevuses.

Leer kuulub koguduse poolt antavasse kogu elu läbivasse ristimisõpetusse. Leerikoolis tutvustatakse leerilõpetajale EELK õpetuse põhialuseid, jumalateenistuse korda ja kiriku ajalugu, ning aidatakse mõista, kuidas on võimalik armastada Jumalat ja kaasinimest. Jumala kingitud usule tuginedes peame küsima, kuidas usk igapäevaelus realiseerub, millised on usu viljad?

Eesti ühiskond on väga sekulariseerunud. Leeritulistel on vähe algteadmisi ristiusust ning enamusel puudub koduse usuelu kogemus. Inimeste suhtumist ristiusku ja kirikusse mõjutavad vähesed või moonutatud teadmised ja eelarvamused. Leeritöö üheks olulisemaks sisuks on ajakohasel viisil edastada kristlikku ajastuülest sõnumit. Aastal 2007 leeritati 2'124 inimest.

Lisaks leeritundidele peetakse kogudustes **piiblitunde**, kus arutatakse Piibli erinevate tekstide üle ning tuuakse Piibli sõnum inimesele lähemale. Piiblitunde võib juhtida kas õpetaja või ilmikliige, kes on saanud vastava ettevalmistuse. Populaarsust on võitnud ka palvused Taizé lauludega, millega kaasnevad arutelud loetud kirjakohtade üle. Mõtisklused pakuvad inimestele nii sügavat mõistmist, osadustunnet kui ka erinevaid vaatenurki ning Piibli sidumist igapäevaeluga.

2.5. Avalikkussuhted

Elav kirik on suhtlev kirik. Meedia annab kirikust selle pildi, mille me ise meediale anname. Kiriku maine, usaldatavus ja kohalolek inimese ja kogu ühiskonna jaoks on olulised märksõnad.

EELK nädalaleht, mida annab välja SA Ajaleht Eesti Kirik, on üks olulisemaid kanaleid EELK nähtavaks tegemisel ühiskonnas. Samuti on lehel täita oluline roll sisekommunikatsioonis. Eesti Kirik on asutatud 1923. aastal (ilmus aastani 1940), taasasutatud 1990. aastal. Ilmub kord nädalas, lisaks lehe väljaandmisele antakse välja muid trükiseid, sh kümnendat aastat kalendrit «Eestimaa kirikud».

Kõige laiema kuulajaskonnani jõuab kristlik sõnum raadio vahendusel. Eesti Raadios on igal hommikul hommikupalvus ja kirikupühadel kantakse üle jumalateenistusi. Eesti Raadiol on koostööleping Eesti Kirikute Nõukoguga. EELK-l on hea koostöö nii Eesti Raadio kui ka kristlike raadiodega. Raadiotöötajatel on omavahel hea kontakt. Eesti Raadio on korraldanud regulaarselt ka õppepäevi. Oma loomult on see meediakanal kristliku kuulutuse jaoks väga sobiv.

Televisiooni kaudu tehtav töö on kirikule väga oluline. Aastate jooksul on kujunenud välja hea koostöö Eesti Televisiooniga. Telejumalateenistusi, saatesarja „Ajalik ja ajatu“ ning muid vaimulikke saateid jälgitakse hoolega. 2008. aasta jõuludel möödus 20 aastat Tallinna Piiskopliku Toomkiriku jõuluõhtu jumalateenistuse ülekandest televisioonis, mis oli esimene jumalateenistuse teleülekanne. „Aktuaalne kaamera“ kajastab regulaarselt olulisemaid kiriku uudiseid. Eesti Kristlik Televisioon kajastas mitmeid aastaid EKN-i liikmeskirikute sündmusi saates „Kirikuelu kroonika“, mille edastamine kahjuks Eesti Televisioonis lõpetati. ETV ja EKN on sõlminud koostöölepingu vaimulike saadete edastamiseks. Töö planeerimine Eesti Rahvusringhäälinguga toimub kontaktisiku kaudu.

Peapiiskop on avaldanud mitmeid artikleid ajalehtedes Postimees (09.02, 19.12), Pärnu Postimees (23.05), Õpetajate Leht (22.12), Vooremaa (06.11), Pro Estonia (08.12), Videvik (21.12), Äripäev (21.12), Maaleht (21.12) ja andnud arvukalt intervjuusid eesti meedias: Postimees (21.01), Kodukiri (08.02), Eesti Kirik (14.08), Maaleht (02.11), Linnaleht (15.12), Põhjarannik (12.11), Pärnu Postimees (23.12), Postimees Online (21.12), Raadio 4 (06.02), Raadio 7 (11.04, 01.10), Eesti Raadio (30.03, 01.10), Kuku Raadio (11.10), Pereraadio (10.12), „Terevisioon“ (22.12), „Aktuaalne kaamera“ (22.12); ja välispressis – Kaleva (12.08), Pohjalainen (22.10), Kirkpressen (07.12). Nimetatule lisandub rida otseintervjuusid sündmustelt raadiosse ja televisiooni, juhtkirjad ja mõned artiklid veel ajalehele Eesti Kirik. Meedia huvi kiriku vastu oli aruandeaastal küllaltki suur. Kirik oli pidevalt avalikkuse tähelepanu all. Peapiiskopi püüdlused aktiivsemaks osalemiseks ajakirjanduses on andnud positiivse kogemuse. Põhjus, miks kirik oli avalikkuses aktiivsemalt esindatud, võib olla ka selles, et kiriku töö sõna ja sakramendi teenistuses on aruandeaastal olnud tulemuslik.

EELK Konsistooriumi kirjastustegevus on vastava tööala puudumise tõttu ebapiisav ja on viimastel aastatel hõlmanud vaid pisitrükiseid. Trükiseid on välja andnud Laste- ja Noorsootöö Ühendus, Misjonikeskus, Kirikumuusika Liit, Usuteaduse Instituut ja SA Ajaleht Eesti Kirik. Kristlikku kirjandust levitatakse ja müüakse nii konsistooriumis, kogudustes kui ka Tartu Pauluse koguduse raamatupoos.

Oluliseks kommunikatsioonivahendiks on koguduste teadetetahvlid. Tegemist on odava vahendiga, millel on aga suur mõju. On kogudusi, kus infostendidele pööratakse tähelepanu, aga küllaltki palju on ka aegunud ja lausa maitsetuid kuulutusi.

Internet on muutunud aastast aastasse järjest arvestatavamaks kanaliks. Ka kristlik aines muudab oma vormi: digitaalsus, sihtgruppide moodustumine, individuaalsus, tehnika, kvaliteet ja odavus liiguvad tõusujoonel. Netikirik on avatud 24 tundi. Meie kiriklikul meediatööl on selles valdkonnas palju kasvuruumi.

2.6. Majandus ja varad

EELK ja koguduste varad moodustavad tulu olemasolevalt varalt, annetused, pärandused, liikmemaksud ja -annetused, korjandused ning muud seaduslikud tulud (EELK põhikiri, § 62 lg 1). Muude seaduslike tuludena võib esile tõsta muuhulgas tulu ettevõtlusest, eraldised riigi- ja kohaliku omavalitsuse eelarvest, eraldised Euroopa Liidu jt fondidest, kalmistute haldamise tulud jms. Kiriku vara hulgas on ka kogu konsistooriumi, allasutuste ja koguduste kinnis- ja vallasvara ning rahaliselt hinnatavad õigused.

EELK ja kogudused on majanduslikult iseseisvad kirikuseadustikus sätestatud piirides. Koguduste jaoks olulisemad majandustegevust mõjutavad piirangud seonduvad kinnisvara, samuti kunstilist või ajaloolist väärtust omava vara käsutamisega ning juriidilistes isikutes osalemisega.

Koguduste majanduslik toimetulek on EELK-s väga erinev. Paremini tulevad toime suure liikmeskonnaga kogudused, samuti kogudused, mille juhtkond on suutnud panna olemasoleva vara edukalt tulu teenima. Omandireformi käigus on paljudele kogudustele kinnisvara tagastatud või kompenseeritud. Majanduslikult halvemal järjel olevate koguduste puhul võib esineda soovi kasutada laekunud kompensatsioonid jooksvate kulude katmiseks. Selline tegevus ei ole jätkusuutlik, kuna vara lõppemisel puuduvad ka vahendid täiendava tulu teenimiseks ning koguduse arendamiseks.

Koguduste olulisemad majandusnäitajad (EELK intranet: 2007.a. aruannete koond seisuga 22.04.2008.a.):

Tulud	100'589'769
Kulud	109'592'929
Raha jääk	31'261'862

Konsistooriumi ja allasutuste peamised majandusnäitajad (2006.a. aastaaruannete põhjal):

	EELK konsistoorium (2006)	Usuteaduse Instituut (2007, kinnitamata)	Misjoni-keskus (2007)	Diakoonia-haigla (2006)	Kiriku Varahaldus (2007, kinnitamata)	Kiriku-muusika Liit (2007)	Laste- ja Noorsootöö Ühendus (2007, kinnitamata)	Ajaleht Eesti Kirik (2007)	Laagrikeskus Talu (2006)
Vara	229'531'102	3'324'937	126'187	7'096'585	2'398'841	419'823	558'753	680'075	4'409'396
Kohustused	4'613'648	465'607	81'626	1'624'381	2'195'802	2'268	66'587	497'223	95'742
Omakapital	224'917'454	2'859'330	44'561	5'472'204	203'039	417'555	492'166	182'852	4'313'654

Konsistooriumile kuulub seitse kinnistut (peamiselt Tallinnas), mille bilansiline väärtus on 2006.a. lõpu seisuga 54,6 mln kr.

Konsistoorium, Kirikumuusika Liit, Laste- ja Noorsootöö Ühendus ja Kiriku Varahaldus tegutsevad EELK-le kuuluvates hoonetes Kiriku plats 3, Tallinn. EELK-le kuuluvates hoonetes tegutsevad allasutustest veel Usuteaduse Instituut (Pühavaimu 6, Tallinn), Misjonikeskus (Tehnika 115, Tallinn) ja Diakooniahaigla (Hiiu 42, Tallinn). Rendipinnal tegutseb Ajaleht Eesti Kirik (Ülikooli 1, Tartu). Oma kinnisvara on Laagrikeskusel Talu (Aila küla, Saku vald).

EELK (koguduste ja konsistooriumi) omandis on 01.03.2008 seisuga 4'280 ha kinnistatud maad, millest 35,4% on haritav maa, 12,2% looduslik rohumaa, 36,5% metsamaa, 3,8% õuemaa ja 12,1% muu maa (ehitistealune maa, sotsiaalmaa jne). EELK-le kuulub 162 kirikuhoonet ning kuue kiriku varemed, kolm kabelkirikut, seitse palvemaja ning üle 500 muu hoone. Kuivõrd EELK ühtne kinnisvara andmebaas on alles koostamisel, võib andmetes esineda ebatäpsusi.

2.7. Ajaloolised ja kunstiväärtused

2.7.1. Pühakojad

01.03.2008.a. seisuga kuulub EELK-le 162 kirikuhoonet, kuue kiriku varemed, kolm kabelkirikut, seitse palvemaja ning üle 500 muu hoone. Kuivõrd EELK ühtse kinnisvara andmebaasi koostamine on lõppjärgus, võib andmetes esineda ebatäpsusi. Valdav osa kirikutest on riikliku või kohaliku muinsuskaitse all.

Kirikute olukord on väga erinev. Paljude väiksemate koguduste kirikud vajavad kapitaalseid parandustöid, mille tegemiseks kogudusel rahalised vahendid puuduvad.

Pühakodade kui Eesti kultuuriloolise ja kunstiajaloolise pärandi olulise osa säilimiseks on Vabariigi Valitsuse poolt ellu kutsutud ning 18.03.2003 istungil (istungi protokoll nr 12) heaks kiidetud riiklik programm „Pühakodade säilitamine ja areng“. Programmi objektiks on kõikide registreeritud konfessioonide kõik pühakojad sõltumata nende mälestisestaatusest. Pühakodade programmil on pühakodade avarii-restaureerimistööde kõrval täita mitmed olulised alamprogrammid, näiteks restaureerimismetoodikate väljatöötamine, orelite uurimine ja kaitse ning pühakodade sisekliima parandamise võimaluste väljatöötamine.

2.7.2. Pastoraadid ja kogudusemajad

Kogudustele kuulub 112 pastoraati ja 59 kogudusemaja.¹ Ajalooline pastoraat on paljudel juhtudel kaotanud oma esialgse funktsiooni ja leidnud kasutust muul viisil, eelkõige kogudusemajana.

Mitmed pastoraadid on võetud muinsuskaitse alla. Hinnanguliselt võib öelda, et on pastoraate või muid kogudustele kuuluvaid hooneid, mille suhtes tuleb kaaluda muinsuskaitse alla võtmise vajadust.

¹ Andmetes võib esineda väikesi ebatäpsusi, kuna EELK ühtne kinnisvara andmebaas on alles koostamisel.

2.7.3. Kalmistud

Enne nõukogude okupatsiooni kogudustele kuulunud kalmistutest tagastati omandireformi käigus umbes kolmandik. 2007. aastal läbi viidud uuringu kohaselt kuulub kalmistuid 43 kogudusele. Neist enam kui pooltes toimub kalmistute haldamine kohaliku omavalitsuse toel. Uuringu vastustest selgub, et sageli puuduvad kogudusel ja kohalikul omavalitsusel kalmistute ja neid teenindavate hoonete (kabel) korrashoiuks ja parendamiseks piisavad vahendid.

2.7.4. Kunstiväärtused

Kogudustele kuulub hindamatu hulk kunstiväärtusi, mille inventariseerimine toimus ligi 30 aastat tagasi. Muinsuskaitseamet teostab järk-järgult kogudustele kuuluvate kunstiväärtuste inventuuri, millele järgneb kaitsekohustuse lepingu sõlmimine.

2.7.5. Arhiiv

Konsistooriumi arhiivi ülesandeks on kiriku juhtorganite tegevuse käigus tekkinud arhivaalide kogumine ja säilitamine, kiriku asutuste, praostkondade ja koguduste nõustamine arhiivinduslikes küsimustes ning konsistooriumi valduses olevale arhiivivarale juurdepääsu võimaldamine.

Konsistooriumi arhiivis säilitatakse valdavalt alates 20. sajandi algusest pärinevaid konsistooriumi materjale. Arhiivi vanema osa deponeeris konsistoorium 1931. aastal Tartusse Riigi Keskarhiivi. Aja jooksul on konsistooriumi arhiivi valdusesse antud ka koguduste, praostkondade, kiriklike asutuste ja seltside ning vaimulike isiklike arhiive. Mõned fondid ulatuvad tagasi 18. sajandi keskpaika. Konsistooriumi arhiiv asub konsistooriumi õuemajas, Kiriku plats 3, ning on korrastatud rahuldavalt.

Koguduste arhiivide olukorrast annab parima pildi 2001.-2006. aastal Rahvusarhiivi toel läbiviidud arhivaalide kirjeldamine. Kirjeldatud ca 27'000 arhivaali ajavahemikust 1636-2005 kanti riiklikusse arhiiviregistrisse. Nõuetekohaselt on arhiivid korrastatud ning säilitustingimused vastavad nõuetele vähestes kogudustes.

EELK asutused haldavad oma tegevuse käigus tekkinud arhivaale. Eraldi väärib märkimist Usuteaduse Instituudi arhiiv, kus on talletatud märkimisväärne osa instituudi õppejõudude vaimupärandist.

Alates 2003. aastast teeb konsistooriumi arhiiv koostööd Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia dokumendihalduse ja infotehnoloogia õppetooliga. Koostöös ajalooarhiiviga alustas konsistoorium 2006. aastal projekti "Aita kirikuraamatud uuele elule!". Projekti eesmärk on annetuste kogumise kaudu organiseerida kogudustes asuvate kirikuraamatute ja teiste väärtuslike kirikuarhivaalide konserveerimist ja restaureerimist. 2007. aastal käivitati koostöös ajalooarhiiviga kogudustes asuvate 1926. aasta ja vanemate kirikuraamatute mikrofilmimine ning mikrofilmitud raamatutele juurdepääsu võimaldamine digiteeritud perekonnaloallikate kogus Saaga.

EELK arhiivide ühiseks probleemiks on killustatus. Kuivõrd igasse kogudusse, praostkonna keskusesse ja kiriku asutusse nõuetele vastava arhiiviruumi väljaehitamine käib kirikule üle jõu, on kirikuvalitsus algatanud eeltöö EELK keskarhiivi loomiseks.

3. VISIOON: EELK AASTAL 2017

Eesti Evangeelne Luterlik Kirik rajaneb rõõmusõnumil Kristusest Jeesusest, kes on ühe, püha, üleilmse ja apostliku kiriku Issand. Kirik on ühiskonna usuliste ja kõlbeliste väärtuste kujundaja ja kandja, hoides ning edendades Eesti kultuurilist ja rahvuslikku järjepidevust ning kristlikku kasvamist.

Kiriku sõnum on ajakohane ja arusaadav. Armuvahendeid jagatakse väärilt. Pühakodades valitseb kõigi jaoks avatud ja kutsuv vaimulik õhkkond. Koguduseliikmete osadus väljendub vastastikusel hingelisel ja ainelisel toel. Lastele ja noortele suunatud tegevus on neile eakohane ja mõistetav.

Kiriku keskus, asutused ja kogudused on tihedalt lõimunud ning teenivad kiriku ühtsust ja toimekust. Vaimulikud ja töötajad on pühendunud kiriku eesmärkide täitmisele. Vaimulik amet on väärtustatud ja pakub eneseteostust. Kirik hoolitseb vaimulike sotsiaalse ja ainelise toimetuleku ning hingehoiu eest. Nii vaimulik kui ka töötaja leiavad kirikus meeldiva töökeskkonna, kogemused, tunnustuse ja väärilise palga.

Kirik on nähtav ja tema maine on kõrge. Meedias avaldatakse arvamust ja antakse hinnanguid ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning võetakse sõna üldharivatel ja kultuurilistel teemadel.

Riigile ja kohalikule omavalitsusele on kirik usaldusväärne partner. Kirik ei tee erakondlikku poliitikat, kuid on oma põhimõtetest lähtudes avatud koostööle erinevate poliitiliste jõududega. Kirik on aktiivne kodanikuühiskonna kujundaja.

Kirikul on aktiivne side partnerkirikute, rahvusvaheliste organisatsioonide ning teiste konfessioonidega. Loodu hoidmise ja ühiskonna kõlbelise teenimise kontekstis on kirik avatud diskussioonideks ja ühistegevusteks teiste religioonidega.

Kirik palvetab maailma eest.

4. ARENGUSTRATEEGIA

4.1. Missioon aastateks 2008-2017

Mt 28:19-20: Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, neid ristides Isa ja Poja ja Püha vaimu nimesse, ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.

EELK missiooniks on täita Kristuse misjonikäsku, olles hooliv, avatud, aktiivne ja ühendav.

4.2. Väärtused

Pühadus – Jumala kohalolek väljendub seletamatus väes, millest saadakse osa ilmutuse ja palve kaudu.

Kristuse-kesksus – kirik kuulutab ja tunnistab Kristust, et inimesed jõuaksid hingeõndsusele. Sõna ja sakrament on jumalateenistusliku elu keskne sisu. Inimene peab elama oma usku.

Osadus – koguduseliikmetel on side Jumalaga, vaimulikuga ja omavahel. Kiriku ühtsus sünnib osadusest Jumala ja üksteisega.

Hoolivus – kirik on näoga inimese poole, ta kuuleb, näeb, märkab, aitab ja armastab inimest.

Nähtavus – kirik on ühiskonnas nähtav, kuulutades rõõmusõnumit ja teenides kaasinimesi oma liikmete kaudu.

Avatus – kirik on avatud uutele inimestele, ideedele ja spirituaalsele mitmekesisusele, ühtaegu hoides ja kandes traditsioone.

Aktiivsus – kirik innustab ja kaasab inimesi oma missiooni täitmisesse. Aktiivsetel inimestel on järgijaid.

4.3. Strateegilised ja alaeesmärgid aastateks 2008-2017

EELK ON ELUJÕULINE JA KASVAV KIRIK

- **Jumalateenistuslik elu on elavnenud.**
  - Jumalateenistuste ja talituste läbiviimise tase on hea.
  - Jumalateenistus ja talitus on arusaadavad, osaleja mõistab nende sisu ja tajub osadust, osalemine on lihtne.
  - Kasutusel on ühtne liturgia.
  - Jumalateenistusruum ja tarvikud on korras.
  - Suurenenud on jumalateenistusel osalejate arv.
- **Kiriku liikmete vahel valitseb osadus ja ligimesearmastus.**
  - Kirik on teadlik oma liikmete olukorrast ja toetab neid abivajaduses.
  - Kiriku toetus laste, noorte ja perede usulisele arengule on suurenenud.
  - Kirik osutab tõhusat abi erinevates kriisiolukordades.
  - EELK osalusel on loodud haiglakaplaanat.
- **Misjonistrateegia on koostatud ja rakendatud.**
  - EELK liikmed on teadlikud oma ülesandest juhtida inimesi Kristuse juurde.
  - Kogudused tegutsevad igas üle 2000 elanikuga asulas.
  - Regulaarne kuulutustöö toimub igas üle 500 elanikuga asulas.
  - Rajatud on uusi kogudusi ja kirikuid.
  - Kirikuid kasutatakse aktiivsemalt palvusteks, jumalateenistusteks ja vaimulikeks kontsertideks.
- **Kirik on ühiskonnas nähtav ja tema maine on kõrge.**
  - Kirik räägib aktiivselt kaasa ühiskonnas asetleidvates protsessides.
  - Kirik on riigile, kohalikule omavalitsusele ja kodanikeühendustele aktiivne partner.
  - Kiriku meediatöö on süsteemne ja sellel on koht Eesti meediamaastikul.
  - Ajaleht Eesti Kirik on tugev ning kirikus ja ühiskonnas tunnustatud meediaväljaanne.
  - Kirikul on aktiivselt toimiv internetiportaal.
- **Tagatud on kiriku töötajate kvaliteetne järelkasv.**
  - Usuteaduse Instituut toimib tõhusa ja hästi majandava haridusasutusena.
  - Vaimuliku täiendõppesüsteem on käivitunud ja ametiõigused seotud täiendõppes osalemisega.
  - Ilmiktöötajate ettevalmistus- ja täiendõppesüsteem on käivitunud.
  - Teoloogiline ettevalmistus on seotud kirikutöö pideva praktikaga.
- **EELK majanduslik võimekus on paranenud.**
  - Kirikule kuuluvad varad on tagastatud või kompenseeritud.
  - Kiriku vara kasutatakse heaperemehelikult ja tulutoovalt.
  - Kiriku tulused kasutatakse otstarbekalt kiriku missiooni täitmiseks.
  - Kogudused saavad eraldi kohaliku omavalitsuse eelarvest ning osalevad Euroopa Liidu või muu kirikuvälise fondi projektides.
  - Koguduseliikmete majanduslik vastutus kiriku toimetuleku eest on suurenenud.
- **Kiriku struktuur toetab kiriku eesmärkide saavutamist.**
  - EELK haldussüsteem on tõhus.
  - EELK on ühtne kodu- ja välismaal.
  - Kiriku vaimulikud ja töötajad on motiveeritud ning valitseb koostöövaim.
  - Vaimulike teenistustasu makstakse läbi keskse palgakassa.
  - Vaimulike ametikohad on täidetud.
  - Loodud on vabaühenduslik diakoonia allasutus.
- **EELK kirikuhoonete seisukord on hea.**
  - Riiklik programm "Pühakodade säilitamine ja areng" on täies mahus ellu viidud.
  - Kogudustele kuuluv ajaloolise ja kunstilise väärtusega vallavarad on inventariseeritud.
  - Kiriku arhiiv on ühtne ja korraldatud.
  - Loodud on kirikumuuseum.
- **EELK on aktiivne osaline kohalikes ja üleilmsetes oikumeenilistes protsessides.**

5. TEGEVUSKAVA

5.1. Jumalateenistuslik elu

5.1.1. Arengueeldused

1. Kõikides kogudustes toimuvad regulaarsed jumalateenistused. Väiksemates kogudustes toimuvad teenistused harvemini kui igal pühapäeval. Viimastel aastatel on kasvanud jumalateenistuste, palvuste ning kirikukontsertide arv. Ilmikute aktiivsus kaasateenimisel ja armulaualiste arv on tõusnud.
2. Jumalateenistustest osavõtt on võrreldes EELK liikmete koguarvuga siiski väike.
3. Koguduste jumalateenistusel esineb erinevaid traditsioone ja tavasid sõltuvalt vaimulikust ja tema suhtumisest. Esineda võib madalat tolerantsi või umbusku erinevate spiritualiteetide või uute koguduseliikmete suhtes. Vajadus on ühtse agenda järele, mis annab valikuvõimalusi ja seab mitmekesisusele teatud raamid.
4. Koguduseliikmete ja ühiskonna ootused jumalateenistuste ja talituste kvaliteedi suhtes on kõrged. Vajalik on kasvatada kõigis jumalateenistuse ettevalmistuse ja läbiviimisega seotud inimestes liturgia olemuse mõistmist, tunnetamist ja koostööoskust.
5. Enamikul kogudustel on jumalateenistuse pidamiseks oma kirikuhoone. Anseküla, Helme, Jõgeva, Käina, Mõisaküla, Narva-Jõesuu, Sindi, Tamsalu, Tartu Maarja kogudused kasutavad jumalateenistuste pidamiseks selleks kohandatud ruumi. Soome ja Saksa kogudused kasutavad teiste koguduste kirikuhooneid. Suuremates asumites on vajadus uute kirikute järele. Probleemiks on kütte puudumine paljudes kirikuhoonetes, samuti mitmete pühakodade heakord ja sanitaartingimused.
6. Kogudusi teenivad teoloogilise hariduse ning vastava ettevalmistuse saanud preestrid ja diakonid. Vaimulikkond vajab järelkasvu, täiendamist ja arendamist. Vajadus on erialase täiendõppe, motiveerimise ja hingehoiu järele.
7. Enamikul kogudustel on organist või orelimängija. Puudus on erialase väljaõppega kirikumuusikutest. Vajadus on erialase täiendõppe, motiveerimise ja hingehoiu järele.
8. EELK-l on pikaajaline kirikukooride traditsioon. Igal kogudusel peaks olema kirikukoor. Hoida tuleb kirikukooride vaimsust ja liturgiatunnetust, kuivõrd eksisteerib oht keskenduda esinemisele.
9. Kirikuteenijal on oluline roll jumalateenistusruumi ettevalmistamisel ning ühenduse pidamisel koguduse ja vaimuliku vahel. Kogudusel on vaja pöörata tähelepanu kirikuteenijate leidmisele, kaasamisele ja motiveerimisele.

5.1.2. Eesmärgid

1. **Jumalateenistuslik elu on elavnenud.**
2. **Suurenenud on jumalateenistusel osalejate arv.**
3. **Kogudustes toimuvad pühapäevased palvused ka juhul, kui vaimulikku ei ole teenimas.**
4. **Ilmikabilised teenivad jumalateenistustel aktiivselt kaasa.**
5. **Jumalateenistus on arusaadav ja osalemine lihtne.**
6. **Kasutusel on ühtne liturgia.**
7. **Jumalateenistusruum, liturgilised tarvikud ja ametirõivad on korrektsed ja puhtad ning neid kasutatakse vastavalt kirikuaastale.**
8. **Talitustel osaleja mõistab talituse vaimulikku sisu ja tajub osadust.**
9. **Kirikuid kasutatakse aktiivsemalt palvusteks, jumalateenistusteks ja vaimulikeks kontsertideks.**

5.1.3. Tegevussuunad

1. **Kirikukäsiraamatu kasutuselevõtmine.** Võetakse kasutusele liturgiakäsiraamat, mis loob aluse jumalateenistussuundumisele. Käsiraamatuga koos antakse välja lisa- ja abimaterjal.
2. **Liturgiaalase kompetentsi ja tunnetuse parandamine.** Süvendatakse nii dogmatika kui ka liturgika süstemaatilist õpetamist. Töötatakse välja programme vaimulike vagaduselu süvendamiseks. Korraldatakse koolitusi ja infopäevi uue liturgiakäsiraamatu tutvustamiseks ja kasutama õpetamiseks.
3. **Jumalateenistusliku elu elavdamine.** Jumalateenistus on koguduse elu kese ning sellega tuleb siduda ka teised koguduse töövaldkonnad. Innustatakse nädalasiseste ja pühapäevaõhtuste jumalateenistuste ja palvuste pidamist. Üldkiriklikult organiseeritakse meestetöö.
4. **Koguduseliikmete kaasamine.** Vaimulikud kaasavad koguduseliikmeid ja töötajaid jumalateenistuste ettevalmistamisse ja läbiviimisse ning tegevustesse koguduse erinevates töövaldkondades. Võimalusel luuakse jumalateenistuse töörühm. Jumalateenistuse kõrval tähtsustatakse ka osadustunde suurendamist läbi muude tegevuste.

5. **Jumalateenistusliku elu mitmekesistamine.** Kasutatakse erinevaid jumalateenistuse vorme. Koguduse palveelu väljakujundamisel arvestatakse võimalikult paljude inimeste spirituaalsete ootustega ning pakutakse erinevaid vorme lisaks tavapärasele teenistusele. Mitmekesistatakse jumalateenistuse muusikalist osa. Kaasatakse lapsi ja peresid.
6. **Talituste parem sidumine hingehoiu ja misjoniga.** Liturgilise talitusega kaasnevad eel- ja järeltöö (talitusvestlus, katehees, kodukülastused jne).
7. **Jumalateenistuste kättesaadavuse parandamine.** Jumalateenistused tehakse meediakanalite vahendusel reaalajas kuuldavaks ja nähtavaks.
8. **Koostöö.** Kasutatakse paremini ära oikumeeniline potentsiaal. Peetakse kogukonna eluga seotud jumalateenistusi koostöös riigi, kohaliku omavalitsuse ja kodanikeühendustega.

5.1.4. Tegevused

Tegevus	Aeg	Kulud	Rahastamine	Vastutaja
1. Kirikukäsiraamatu kasutuselevõtmine.	2009		Kogudused	Vaimulikud
1.1. Kirikukäsiraamatu väljaandmine ja internetis kättesaadavaks tegemine.	2009	300'000	Konsistoorium	Liturgiakomisjon
1.2. Vaimulikele ja koguduseliikmetele suunatud juhend- ja abimaterjali väljaandmine (sh lastele armulaua jagamise juhend).	2009	100'000	Konsistoorium	Liturgiakomisjon
1.3. Kirikukäsiraamatualaste koolituste läbiviimine.	2009-2011	40'000 aastas	Konsistoorium ja praostkonnad	Liturgiakomisjon, Kirikumuusika Liit
2. Jutluse abimaterjali koostamine ja väljaandmine.	Alates 2009		EELK Toetusfond	Liturgiakomisjon
3. Muusikatöö edendamine.				
3.1. Üldkirikliku laulupäeva korraldamine.	2010	1'500'000	Sihtotstarbelised toetused, EKN, konsistoorium, praostkond	EELK Kirikupäeva ja Laulupeo Sihtasutus
3.2. Praostkondlike laulupäevade korraldamine üldkirikliku laulupäeva ettevalmistamiseks.	2009		Kohalikud omavalitsused, praostkonnad	KML
3.3. KLPR-i uuendamine.	2010-2017	30'000 aastas	Sihtotstarbelised toetused, konsistoorium	KML, konsistoorium
3.4. Vaimuliku muusika konkursside korraldamine (sh koraalide arranžeringud).	al 2010	30'000	Sihtotstarbelised toetused, konsistoorium	KML
3.5. Kogumiku "Kaunimad jõululaulud" väljaandmine.	2009	100'000	Praostkond	Tartu Praostkond

5.1.5. Tegevused praostkondades

Lääne praostkond

- Hakatakse läbi viima nädalasisesed jumalateenistusi Haapsalus ja võimalusel veel mõnes koguduses alates aastast 2009.
- Osaletakse praostkonna ja maakonna ühisel laulupäeval.
- Taastatakse praostkonna noortekoor aastal 2008.
- Igasse kogudusse luuakse noorteansambel aastaks 2017.

Tartu praostkond

- Tartu Orelimuusika Päevad (Peetri kogudus koostöös Eesti Kontserdiga).
- Koraalipäevad (Peetri kogudus).
- Peeter-Pauli päev (2007, koostöös Tartu linnaga).
- Jõululinn Tartu (koostöös Tartu linnaga).

Valga praostkond

- Otepää kogudus osaleb kohalikel tähtsündmustel: Eesti lipp 125, Jakob Hurt 170, Otepää kirik 785.

Viru praostkond

- Praostkonna kirikumuusikutele/organistidele meistriklasse korraldamine alates aastast 2008 (rahastamine Eesti Kultuurkapitali toel; koht: Väike-Maarja).

5.2. Laste- ja noorsootöö

5.2.1. Arengueeldused

1. Lapses ja noores tunnistava kristlase äratamine on pikaajaline protsess, milles on osa nii vanematel, vaderitel, kogudusel, laste- ja noorsootöö tegijal kui ka vaimulikul. Lapse ja noore kristlikku kasvamist raskendab ühiskonna usulise kogemuse järjepidevuse katkemine.
2. Ligi pooltes kogudustes toimuv laste- või noorsootöö on valdavalt vabatahtlik tegevus. Töötajate ettevalmistamine ja hoidmine sõltub kiriku poolt pakutavatest õppimisvõimalustest ning koguduse juhtide motiveeritusest, tahtest ja oskustest tööd korraldada ning töötajaid motiveerida.
3. Suhtes riigiga on laste- ja noortetöö valdkonna üheks nõrkuseks võimatus käsitada kogudusi, mitte lapsi ja noori ühendavat EELK Laste- ja Noorsootöö Ühendust, seaduse tähenduses noorteühendusena.
4. Üldkiriklikul tasandil on probleemiks laste- ja noorsootöö killustumine erinevate teostajate vahel.
5. On olemas vajadus EELK lapsi ja noori ühendava organisatsiooni järele.
6. Laste- ja noorsootöö puuduseks on võõraste mudelite kergekäeline ülevõtmine ja EELK leeriõpiku puudumine.
7. Kasvatustööd raskendab mittekristlike mõjutusvahendite ja tegevuste rohkus, mille tulemuseks on suutmatus nendega konkureerida.
8. Laste- ja noorsootöö edukust mõjutab oht, et vanemad koguduseliikmed võivad kujutada noortega osaduse tekkimist ette nende noorte kujundamisena endasarnaseks.
9. Laste- ja noorsootööl on ühiskonnas suur potentsiaal, kuna suur osa lapsi ja noori on kiriklikult organiseerumata.
10. Laagrikeskusel Talu on suur pooleldi valminud laagrikompleks, mis on alarakendatud.
11. Peretöö võimalused on EELK-s vähe kasutatud.

5.2.2. Eesmärgid

1. Kiriku toetus laste, noorte ja perede usulisele arengule on suurenenud.
2. Üldkiriklikul tasandil on EELK-s ühtne laste- ja noorsootöö.

5.2.3. Tegevussuunad

1. Korraldatakse laste- ja noorsootöö valdkonna üldkiriklik ühtne juhtimine.
2. Üldkiriklikul tasandil korraldatakse laste- ja noorsootöö läbi organisatsiooni, mida käsitatakse laste- ja noorsooühendusena seaduse tähenduses.
3. Töötatakse välja kristliku kasvatuse üldkiriklik kontseptsioon, laste- ja noorsootöö metoodilised alused ning leiritöö materjalid. Tagatakse vastavate materjalide väljaandmine ja kättesaadavus. Propageeritakse kogudustevahelist koostööd leiritöö alal.
4. Organiseerumata laste ja noorte kaasamine. Arvestades usuliselt organiseerumata laste ja noorte osakaalu ühiskonnas, teeb kirik tööd nende kaasamiseks koguduse ellu.
5. Laagritöö arendamine. Viiakse lõpule Laagrikeskuse Talu projekt. Koguduseliikmetele suunatud lastelaagrite kõrval arendatakse ka avalikke kristlikule kasvatusele suunatud laagreid.
6. Peretöö arendamine. Perelaagrite ja -jumalateenistuste propageerimine. Metoodiliste aluste koostamine.
7. Laste ja noorte jumalateenistuse vormide propageerimine.
8. Kirikulasteaedade ja -koolide asutamine.
9. Koostöövõimaluste parem ära kasutamine. Osalemine EELK-sisestes ja -välistes koostöövõrgustikes.
10. Riigilt, kohalikest omavalitsustelt ja fondidelt toetuste taotlemine laste- ja noorsootööle.
11. Osadustunde suurendamine laste ja noorte ning koguduse vanemate liikmete vahel. Laste ja noorte kaasamine koguduse igapäevaellu, jumalateenistuse ettevalmistamisse ja läbiviimisse, kiriku eest hoolitsemisse jne, arvestades laste ja noorte meelelaadiga.
12. Erinevate töövaldkondade omavahelise sidususe suurendamine.

5.2.4. Tegevused

Tegevus	Aeg	Kulud	Rahastamine	Vastutaja
1. Kristliku kasvatuse kontseptsiooni loomine.	2010	Jooksev eelarve	Konsistooriumi igaaastane eraldis LNÜ-le	LNÜ
2. Laste- ja noorsootöö metodoloogiliste aluste väljatöötamine.	2010	Jooksev eelarve	Konsistooriumi igaaastane eraldis LNÜ-le	LNÜ
3. Leeriõpiku väljatöötamine ja avaldamine.	2007-2009	180'000	Soome KVA	Ristimise töörühm
4. Peretöö materjalide väljatöötamine ja	2010	60'000	EKN, konsistoorium	Konsistoorium

avaldamine.				
5. Kristlike noortepäevade korraldamine üks kord aastas, vajadusel koostöös teiste üldkiriklike üritustega.	Al 2008	600'000	Soome KVA, LNÜ, osavõtumaksud	LNÜ
6. Laagritöö arendamine.				
6.1. Laagrikeskuse Talu väljaehitamine.	2010	5'000'000	Riigieelarve, rahvusvahelised fondid, eraannetused	Laagrikeskus Talu, konsistoorium
6.2. Koguduste laagripaikade vastavusse viimine kehtestatud nõuetega.	2010		Koguduste eelarved	Kogudused
6.3. Kogudustele suunatud laagrite korraldamine.	2008		Osavõtumaksud, riik, kohalik omavalitsus	Laagrikeskus Talu, LNÜ, kogudused, praostkonnad
6.4. Kirikust välja suunatud laagriteenuse arendamine.	2008		Osavõtumaksud, riik, kohalik omavalitsus	Laagrikeskus Talu, kogudused, praostkonnad
7. Laste ja noorte külaskäikude korraldamine teistesse kogudustesse.	Al 2008		Kogudus	Kogudused, praostkonnad
8. Laste- ja noorsootöö ühtse üldkirikliku juhtimise korraldamine.	2010	Jooksev eelarve	Konsistoorium, LNÜ, Laagrikeskus Talu	Konsistoorium
9. LNÜ tegutsemist toetava staatuse leidmine riigi seaduste mõttes.	2008-2009	Jooksev eelarve	LNÜ	LNÜ
10. Osalemine koolirahu projektis.	2008		Kohalikud omavalitsused	Kogudused, praostkonnad

5.2.5. Tegevused praostkondades

Lääne-Harju

- Noorteprojekt Esik (Saku, Hageri koguduse noored).

Tallinna praostkond

- Kirikukooli asutamine aastaks 2017.
- Emmause missa jätkuv populariseerimine.
- Iga-aastase praostkondliku noorteürituse (festivali, kuulutusnädala) läbiviimine alates 2010.

Valga praostkond

- Sangaste metsalaagrite arendamine kaheühmalisteks.
- Praostkonna noorteuhi töölevõtmine (ca 5 koguduse peale); eeltöö aastal 2008.

Viljandi praostkond

- Kirikulasteaia loomine aastaks 2012.
- Kogudustes rahvakalendri tähtpäevade tutvustamine.
- Praostkonna laste- ja noortetöö koordinaatori ametissevõtmine (2009).
- Lastelaagrite (sh linnalaagrid) korraldamine praostkonna lastele, aga ka huvilistele väljastpoolt (2012).
- Praostkonna lastepäeva korraldamine (alates 2008).
- Pilistvere kogudus osaleb koos kohaliku omavalitsuse ja teiste partneritega „Lapsmärrite kiriku“ projektis (Pilistvere kirik).

Viru praostkond

- Kundas pühapäevakooli taastamine aastaks 2009.
- Lastehoiuteenuse väljaarendamine või kirikulasteaia loomine aastatel 2009, 2011, 2013. Vajadus vastava teenuse järele on eelkõige Jõhvis, Narvas, Rakveres, Kohtla-Järvel, Sillamäel (vene keeles). Tegevuse alustamiseks vajalik kinnisvara on olemas Narvas, Jõhvis ja Rakveres.
- Kirikulasteaed kasvab kirikukooliks hiljemalt aastaks 2018.
- Praostkondlike lastepäevade korraldamine alates aastast 2009.

Võru praostkond

- Roosa koguduse maja korrastamine piirkondlikuks lastetöökeskuseks.
- Kirikupühade tutvustamine koolides alates aastast 2009.
- Lastepäevade korraldamine igal aastal.

5.3. Diakoonia

5.3.1. Arengueeldused

1. Diakooniatöö algab kogudusesisest diakooniast, millele lisandub koguduseväline dimensioon.
2. Diakooniatöö üldkiriklikul tasandil hõlmab diakooniahaiglat, diakooniatöö ja diakooniakorralduse magistrite ettevalmistamist UI-s, tööd kaplanaatides ning diakooniaprojektide toetamist.
3. Teadlikkus diakoonia olemusest vajab parandamist nii kirikus kui ka ühiskonnas.
4. Hästi on arenenud kaplanaaditeenistus kaitseväes, politseis ja vanglates. Arendamist vajavad haigla- ja koolikaplanaat.
5. EELK osalemine humanitaarabi andmise projektides on olnud tagasihoidlik ning vajab parandamist.

5.3.2. Eesmärgid

1. Kiriku liikmete vahel valitseb suurem osadus ja ligimesearmastus.
2. Kirik on teadlik oma liikmete olukorrast ja toetab neid abivajaduses.
3. Loodud on vabaühenduslik diakoonia allasutus.
4. EELK osalusel on loodud sõltumatult rahastatav haiglakaplanaat.
5. Diakooniatöötaja kutsestandardi tunnustamise saavutamine.
6. Kirik on valmis abi osutamiseks kriisilukorras.

5.3.3. Tegevussuunad

1. **Infotöö sisesuunal.** Parandatakse koguduseliikmete ja ühiskonna teadlikkust diakooniavaldkonnast. Infotöö aitab kaasa koguduse sidususe suurendamisele ning teadvustab võimalust teenida ligimest lihtsa praktilise abi vormis. Kogutakse ja vahendatakse infot diakooniaalaste abiprogrammide kohta.
2. **Infotöö välissuunal.** Kirik räägib ühiskonnas kaasa sotsiaalvaldkonda puudutavatel aktuaalsetel teemadel.
3. **Haiglakaplanaadi loomine.** Riigiga ja kohalike omavalitsustega peetakse läbirääkimisi haiglahingehoiu korraldamiseks.
4. **Koolikaplanaadi loomine.** Tutvustatakse ja propageeritakse koolikaplanaadi võimalusi.
5. **Siseriiklik koostöö.** Luuakse vabaühenduslik diakooniaorganisatsioon, kelle ülesandeks on osaleda riiklike ja kohalike arengukavade ja programmide väljatöötamisel ja koostöövõrgustike loomisel.
6. **Rahvusvaheline koostöö.** Arendatakse koostööd Soome, Saksamaa ja Norra diakooniaorganisatsioonidega. Osaletakse rahvusvahelistes projektides. Valmistatakse ette osalemist rahvusvahelistes koostöövõrgustikes.
7. **Uute töövaldkondade leidmine ja tegevusmeetodite kaasajastamine.** Avardatakse diakoonia tegevusi ja meetodeid – muututakse ühiskonnas vajalikuks, reageerides kiiresti ja adekvaatselt ühiskonna vajadustele.
8. **Erivajadustega ja eriolukorras inimeste vaimuliku teenimise korraldamine.**

5.3.4. Tegevused

Tegevus	Aeg	Kulud	Rahastamine	Vastutaja
1. Diakoonia terminoloogia ühtlustamine.	2009	Jooksev eelarve	Soome KVA diakooniaprojekt, UI	UI
2. Diakooniatöötaja kompetentsimudeli koostamine koostöös kutsekojaga.	2009	Jooksev eelarve	Soome KVA diakooniaprojekt, UI	UI
3. Kompetentsi arendamine. <i>3.1. Diakooniatöötajate täiendõppe korraldamine.</i>	2008-2017	40'000	Kogudused, UI	UI
4. Diakooniatöötajate mentorluse juurutamine.	2015			Loodav diakooniaasutus
5. Haiglakaplanaadi loomine.	2010		Sotsiaalministeerium, Haigekassa	Konsistoorium
6. Jumalateenistuse korraldamine erivajadustega inimestele üks kord aastas.	2008	20'000	Korjandus	Konsistoorium, diakooniasekretär

7. Infovahetuse korraldamine riiklike andmekogudega koguduseliikmete abivajaduse väljaselgitamiseks (haigestumine, sattumine liiklusõnnetusse jne).	2010	30'000	Sotsiaalministeerium, konsistoorium	Konsistoorium, diakooniasekretär, kogudused, VV ja EELK ühiskomisjon
8. Omateta surnute usutunnistusekohase matmise korraldamine.	2009	15'000	Konsistoorium	Kogudused, Konsistoorium, diakooniasekretär (selgitustöö)

5.3.5. Tegevused praostkondades

Tallinna praostkond

- Kõikide Tallinna haiglate regulaarse vaimuliku teenimise sisseviimine alates aastast 2009; eeltöö aastal 2008.

Viru praostkond

- Haiglahingehoiu korraldamise kava väljatöötamine aastal 2008. Süsteemi ellurakendamine aastal 2009.

5.4. Misjon

5.4.1. Arengueeldused

1. EELK peab tegelema misjoniga rohkem kui seni.
2. Tõhusamad misjonikanalid on vaimuliku suhe inimestega, koguduseliikmete suhe mitteliikmetega, jumalateenistuslik elu ning iga kristlase isiklik eeskuju.
3. Täiendavad misjonikanalid on:
  - trükimeedia – tõhus, keskmiselt kulukas;
  - kirjandus – tõhus, keskmiselt kulukas;
  - internet – tõhus ning hea arenguruumiga eriti noortemisjoni suunal, odav;
  - raadio – tõhus, kulukas;
  - televisioon – tõhus, kulukas;
  - misjoniüritused – tõhus, kulukas; pikemaajalise mõjuga ka teistes valdkondades (misjonitöö tegijate motiveerimine).
4. Misjoneeriva vaimuliku väljakujunemine kestab kogu vaimuliku kujunemise vältel – alates teoloogiastuudiumi algusest. EELK haridussüsteem ei toeta piisavalt misjonaarse mõtlemise ja praktiliste oskuste arendamist.
5. Misjoni efektiivsus on seotud kogudusetöö efektiivsuse ja aktiivsusega. Misjonitööd tõhustab suurem sidusus kiriku struktuuri erinevate tasandite vahel ning iga kristlase preesterlus.
6. Misjoniipiirkondades on otstarbekas alustada tegutsemist kuulutuspunkti või abikiriku vormis. Kuulutuspunkt võib areneda koguduseks, kui kuulutustöö tulemusena tekkinud kristlik kogukond on suuteline olema isemajandav ja haldussuutlik.
7. Eestis rakendatakse partnerkirikutest kutsutud misjonäre.

5.4.2. Eesmärgid

1. **EELK on kasvav kirik.**
2. **Üle-eestiline misjonistrateegia on koostatud ja rakendatud.**
3. **EELK liikmed on teadlikud oma ülesandest juhtida inimesi Kristuse juurde.**
4. **Regulaarne kuulutustöö toimub igas üle 500 elanikuga asulas.**
5. **Kogudused tegutsevad igas üle 2000 elanikuga asulas.**
6. **Tallinna on asutatud üks uus kogudus**
7. **Tallinna on rajamisel kaks uut kirikut.**
8. **Tartu Maarja kogudusel on kasutada kirik.**
9. **Pärnusse on rajamisel uus kirik.**

5.4.3. Tegevussuunad

1. **Vaimulike misjonimeelsuse kasvatamine.** Vaimulike misjonimeelsust ja praktilisi oskusi hakatakse arendama vaimulike ettevalmistuse algusest ning seda toetavad pidev täiendõpe, supervisioon ja hingehoid.
2. **Koguduseliikmete misjonimeelsuse kasvatamine.** Koguduse õpetaja ülesandeks on pidevalt innustada koguduseliikmete misjonaarset mõtteviisi. Vastutus lasub samuti igal koguduseliikmel. Koguduseliikmete innustamisele aitavad kaasa aktiivne jumalateenistuslik elu ja erinevad misjoniüritused.
3. **Peretöö arendamine.** Misjon algab perekonnast, kus vastutusrikas roll on lapsevanemal, vanavanemal ja ristivanemal. Kiriklik abi peab misjonikasvatust toetama, kuid ei saa seda asendada.
4. **Kirjastustegevus.** Tagatakse mitmekülgse ja erinevale lugejaskonnale suunatud kristliku kirjanduse ning infomaterjali olemasolu ja kerge kättesaadavus. Kogudustel on soovitatav arendada välja oma raamatukogud ning tellida ajalehte Eesti Kirik ja muud vaimulikku kirjandust avalikesse raamatukogudesse. Kirjastustegevust laiendatakse audio-, video- ja internetivaldkonda.
5. **Internetiteenuste arendamine.** Internetil on tugev arengupotentsiaal. Kiriku tutvustamisel võetakse kasutusele avalikud keskkonnad ja sotsiaalsõrgud (YouTube, Orkut jt), võetakse kasutusele veebipõhised teenused (videolaenus, piibliõpe, koolitus jne).
6. **Kiriku kui palvekoja identiteedi rõhutamine.** Kirik on palvekoda, kus inimene suhtleb Jumalaga ja on osaduses kogudusega. Kirikusse tulijaid suunatakse palvele.
7. **Avalikkussuhete arendamine.** Vt ptk 5.6.
8. **Kirikliku tegevuse tutvustamine kaasamise kaudu.** Jumalateenistustele ja teistele kiriklikele üritustele kaasatakse kogudusse mittekuuluvaid isikuid. Kirikut populariseeritakse praktikabaasina (pedagoogid, muusikud, ajaloolased jt). Kutsutakse esinema koolikollektiive, lastegruppidele tutvustatakse kirikut, kirikumuusikat, oreli. Tehakse eeltööd oreliõppe sisseviimiseks lastemuusikakoolide õppekavadesse.
9. **Välismisjoni arendamine.** Kirikuliikmete motiveerimine tööks misjonärina, välismisjonitöö jaoks misjonäride koolitamine ja tööle läkitamine. Misjonäride tugikoguduste võrgu laiendamine.

5.4.4. Tegevused

Tegevus	Aeg	Kulud	Rahastamine	Vastutaja
1. Misjonistrateegia väljatöötamine, sh misjonipiirkondade, -tegevuste jms määratlemine.	2009	Jooksev eelarve	Misjonikeskus	Misjonikeskus
2. Uute kuulutuspunktide avamine ja koguduste loomine. Jumalateenistuste korraldamine külades ja linnaosades.			Kogudused, praostkonnad, konsistoorium, välistoetused	Kogudused, praostkonnad
3. Kirjastustegevus.				
3.1. Laiale auditooriumile suunatud misjonäärse infomaterjali väljaandmine (sh M-Failide lisaleht, infovoldikud, talituste trükised, palvevoldikud, muu misjoneeriv kirjandus).	Al 2009	20'000 aastas	Misjonikeskus, Ajaleht Eesti kirik, konsistoorium	Misjonikeskus, Ajaleht Eesti Kirik
3.2. Kristliku sisuga kvaliteetfilmide (sh lastefilmide) väljaandmine.	2013		Misjonikeskus	Misjonikeskus, Eesti Kristlik Televisioon (täitja)
4. Ilmikabiliste ettevalmistamine misjonitööks.	2010-2012		Misjonikeskus, UI	Misjonikeskus, UI
5. Vabatahtliku mentorluse ellukutsumine (vt ka 5.5.4.).	2010			
6. Välismisjoni fondi loomine ja misjonäride lähetamine.	2015			Misjonikeskus, vabatahtlikud
7. Teeliste kirikute projekti vaimuliku sisu arendamine: - brošüüri "Teeliste kirikud" varustamine palvelisaga; - palverännakud.	2009-2010		EKN	Konsistoorium, EKN
8. Misjonimalevate ja -laagrite korraldamine.	Al 2010	50'000		Misjonikeskus

5.4.5. Tegevused praostkondades

5.4.5.1. Tegevuse tõhustamine alltoodud piirkondades (nn misjonipiirkonnad):

Ida-Harju praostkond

- Kehra (Harju-Jaani kogudus), Loo alevik (Jõelähtme kogudus).

Järva praostkond

- Koigi, Sargvere.

Lääne praostkond

- Tegevuse aktiveerimine: Palivere, Linnamäe (Lääne-Nigula kogudus), Pürksi (talveperioodil), Risti hooldekodu (diakoonia), Jalukse palvemaja.
- Tegevuse algatamine: Sipa (Märjamaa piiri ääres), Variku küla (kogudusel on pind olemas), Rõude, Haeska.

Lääne-Harju praostkond

- Sakusse kiriku ehitamine aastaks 2017.
- Saue regulaarse teenimise alustamine 2010.
- Saue kiriku ehitamiseks sobiliku krundi leidmine 2010.
- Tegevuse aktiveerimine: Kernu ja Haiba, Turba ja Lehetu, Vasalemma, Rummu, Padise (arendada välja Risti koguduse töö Padisel 5 a jooksul), Kehtna.

Pärnu praostkond

- Pärnu lähiümbrus.
- Tootsi, Lavassaare, Kergu, Paikuse, Are jt – tegevuse algatamiseks on vaja vaimulikku kogudustesse, mille teenimispiirkonda nad kuuluvad.

Saarte praostkond

- Salme külasse kiriku ehitamine.

Tallinna praostkond

- Koguduse loomine ja aastaks 2017 kiriku ehitamine Õismäe, Mustamäe või Lasnamäe linnaosas.

Tartu praostkond

- Annelinnas regulaarse teenimise alustamine (Tartu praostkond).
- Tegevuse tõhustamine Tartuga piirnevates asulates (Ülenurme jt).
- Laeva, Kambja kihelkonna arenevad piirkonnad (Pangodi, Maaritsa, Kuuste).

Valga praostkond

- Puka, Luke, Nõgiaru, Rannu alevik, Hummuli ja Tsirguliina.

Võru praostkond

- Jätkata teenimist olemasolevates kuulutuspunktides.

Viljandi praostkond

- Abja-Paluoja (Halliste kogudus), Võhma (Pilistvere kogudus), Karksi-Nuia, Viiratsi (Viljandi lähedus seob linnaga).

Viru praostkond

- Kohtla-Järve, Kohtla-Nõmme, Kiviõli (Lüganuse kogudus), Narva (venekeelne misjon), Sillamäe (venekeelne misjon), Mäetaguse (Iisaku).

5.4.5.2. Muud misjonitegevused**Järva praostkond**

- Järvamaa kristliku misjonifestivali korraldamine.

Lääne praostkond

- Välismisjonär Rael Leedjärve avalikud kohtumisõhtud 2008.

Lääne-Harju praostkond

- Varbolas vabaõhujumalateenistuste ja/või palverännakute läbiviimine (koostöös Lääne praostkonnaga).
- Hageri kihelkonnapäeva raames jumalateenistuse korraldamine.

Tallinna praostkond

- Regulaarsete venekeelsete teenistuste läbiviimine alates oktoobrist 2007.
- Ööjumalateenistuste algatamine.

Võru praostkond

- Suveteenistused Vana-Vastseliina linnuses vanaaja päevade raames alates 2008.a. (Vastseliina kogudus).
- Tugevdada oikumeenilisi suhteid Setomaa õigeuskogudustega.

5.5. Vaimulikud ja töötajad

5.5.1. Arengueeldused

1. EELK jätkukestvuse tagamiseks on oluline vaimulike, kirikumuusikute ja teiste töötajate motivatsioon, erialane ettevalmistus ning järelkasv.
2. Preestri ordinatsiooni eelduseks on teoloogilise kõrghariduse (magistrikraadi) omandamine ning pastoraalõppe läbimine. Diakoni ordinatsiooni eelduseks on teoloogiabakalaureuse kraadi või diakoni eeldushariduse omandamine ja piiskopliku nõukogu poolt kehtestatud koolituse läbimine.
3. Teoloogilist kõrgharidust pakkuvate õppeasutuste paljususega kaasneb konkurents, teoloogilise hariduse mitmekesisus ning potentsiaalse tööjõu ettevalmistamine EELK tarbeks. Negatiivne on vaimulikeks saada soovijate nappus, kõrgelt kvalifitseeritud õppejõudude vähesus ja õppejõudude töötamine üheaegselt mitmes õppeasutuses.
4. EELK pastoraalseminari õppekava peab pakkuma paremat ettevalmistust praktiliseks vaimulikutööks. Suurendada tuleks praktika osakaalu hiljem pastoraalseminari astuda soovivate üliõpilaste tasemeõppes.
5. Vaimulike kvalifikatsiooni säilitamiseks on vajalik kohustusliku täiendõppe süsteemi rakendamine.
6. Vaimulike hingehoiu ja supervisiooni parandamiseks on vaja tõhustada EELK juhtimis- ja organisatsioonistruktuuri.
7. EELK-d ohustab kutsesse sobimatute vaimulike olemasolu.
8. Vaimulike samaaegne töötamine ilmalikes ametites võib takistada tööd vaimulikuna.
9. Ilmiktöötajate ettevalmistus ja täiendkoolitus ei ole süsteemne ega järjepidev.
10. Vabatahtlike töötajate kaadri volavus vähendab kogudusetöö järjepidevust.
11. Motiveeritud ilmiktöötajate kaadri tegutsemist kirikutööl ohustab ressursside nappus.

5.5.2. Eesmärgid

1. **Vaimulike ja töötajate kvaliteetne järelkasv on tagatud.**
2. **Usuteaduse Instituut toimib tõhusa ja hästi majandava haridusasutusena.**
3. **Teoloogiline ettevalmistus on seotud pideva kirikutöö praktikaga.**
4. **Kõik vakantsed vaimulike ametikohad on täidetud.**
5. **Kiriku vaimulikud ja töötajad on motiveeritud.**
6. **Vaimulikkond on ühtne.**
7. **Vaimulike täiendõppesüsteem on käivitunud.**
8. **Vaimuliku ametiõigused on seotud kavakohase täiendõppega.**
9. **Ilmiktöötajate ettevalmistus- ja täiendõppesüsteem on käivitunud.**
10. **EELK ja E.E.L.K. on ühinenud.**
11. **EELK haldussüsteem on tõhus.**

5.5.3. Tegevussuunad

1. **Koguduseõpetajate ettevalmistuse parendamine.** Teoloogilist koolitust tuleb täiustada, suurendades orienteeritust praktikale.
2. **Kohustusliku täiendõppe sisseviimine.** Koguduseõpetajaks ettevalmistuse põhiõppeprogrammile lisandub pidev ja kavakohane täiendõpe, mille tulemustest sõltub pikemas perspektiivis vaimuliku kvalifikatsioon.
3. **Koguduseõpetajate motivatsiooni tõstmine.** Iga konkreetse vaimuliku ja tema vaimuliku ülem vahel peab valitsema tihe teenistuslik suhe. Vaimulik ülem peab hindama oma alluva rahulolu, hoidma ja suurendama vaimuliku motivatsiooni ning jälgima tema tööga koormatust. Motivatsioonisüsteemi osaks on alluvussuhetest eraldiseisev mentorlus ja hingehoid.
4. **Vabatahtliku töö arendamine.**
5. **EELK struktuuri sidususe suurendamine.** Vaimulikukandidaadi isikuomaduste hindamine ning tema rakendamine sobivaimas ametis EELK struktuuris.
6. **Usuteaduse Instituudi arendamine.** Teoloogilise õppe-, uurimis- ja teadustegevuse laiendamine kiriku ja ühiskonna jaoks.
7. **Kiriku töötajate järelkasvu tagamine.** Tööjõuvajaduse hindamine, kaadriotsing ja koolituse korraldamine kõikides EELK töövaldkondades. EELK struktuurist lahkunud töötajate käekäigu jälgimine ning võimalusel nende taaskrakendamine. Kaadriotsing ning kirikutööle tulekuks innustamine praeguste vaimulike poolt.
8. **Töötajate ettevalmistuse parendamine ja vabatahtliku töö tunnustamine ning motiveerimine.** Juht peab hindama oma alluvate tööga rahulolu, toetama nende vaimulikku kasvamist ja tagama motiveeriva töökeskkonna.
9. **Koostöö ja infovahetus haridusküsimustes.** Koostöö EELK-siseste ja -väliste instantsidega.

5.5.4. Tegevused

Tegevus	Aeg	Kulud	Rahastamine	Vastutaja
1. Vaimulike ettevalmistuse täiustamine lähtuvalt vaimuliku pädevustest ja ametiülesannetest.				Konsistoorium, UI
1.1. UI ja TÜ Usuteaduskonna ühise praktikasüsteemi väljatöötamine.	2009	Jooksev eelarve	UI	UI
1.2. Luuakse võimalus koolitada eriprogrammi alusel preestriks ka isikuid, kellel on kõrgharidus muul erialal kui teoloogia.	2009	Jooksev eelarve	UI	UI
1.3. Kõiki kirikutöö valdkondi (sh meediatöö ja majandus) katva täiendõppe kava koostamine.	2009	Jooksev eelarve	UI, EKN	UI, Hariduskomisjon
1.4. Vaimuliku ametiõiguste sidumine täiendõppega.	2010	Jooksev eelarve	Konsistoorium	Konsistoorium, Hariduskomisjon
1.5. Vabatahtliku mentorluse ellukutsumine	2010	Jooksev eelarve	UI	UI
2. UI õppekavade ülevaatus ja muutmine maksimaalselt EELK töötajate ettevalmistamisele suunatuks.	2009	150'000	UI	Konsistoorium, UI
3. UI üliõpilaste ja töötajate usulise distsipliini tugevdamine ja sidumine õppekavaga.	2008	Jooksev eelarve	UI	UI
4. Usuteaduse Instituudi pikaajalise finantseerimise küsimuse lahendamine.				UI, konsistoorium
4.1. Analüüsitakse UI majandamist, et leida paremaid arenguvõimalusi.	2009	20'000	Konsistoorium, välised toetajad	UI, majandusnõukogu
4.2. Taotletakse UI riikliku finantseerimise parandamist: a) teadusgrandid; b) kaplanite koolitus.	2008	Jooksev eelarve	UI	UI
4.3. Vaadatakse üle UI õppemaksusüsteem.	2009	Jooksev eelarve	UI	UI
5. Täiendava struktuuri käivitamine kiriku haldusstruktuuri optimeerimiseks ja ühinemiseks E.E.L.K.-ga.	2010-2012	Käivitamine 1'500'000 edaspidi 1'500'000 aastas	Konsistoorium	Konsistoorium
6. UI üliõpilaste värbamise kampaania läbiviimine.	2008	20'000	UI, Konsistoorium	Usuteaduse Instituut
7. Regulaarsete piirkondlike arutelude korraldamine arengukava eesmärkide paremaks täitmiseks (vähemalt kaks korda aastas).	Al 2008		Praostkonnad	Praostkonnad

5.6. Avalikkussuhted

5.6.1. Arengueeldused

1. Iga kristlust puudutavat uudist seostab Eesti avalikkus eelkõige EELK-ga. Seos võib sõltuvalt uudise iseloomust olla nii positiivne kui ka negatiivne.
2. Meediapildis olemiseks peab kirikul olema uudisväärtuslik sõnum aktuaalsetel ja üldhuvitavatel teemadel.
3. Kristliku sõnumi viimisel ühiskonda läbi erinevate meediakanalite on oluliseks eelduseks ressursi (inimesed, materiaalsed võimalused) olemasolu.
4. EELK tunnustab meediatööd iga-aastase meediapreemia väljaandmisega.
5. Meedia toimib oma reeglite põhjal, millega EELK peab arvestama. Tuleb teadvustada vajadust hoida ajakirjanduse esindajatega positiivset kontakti igal tasandil.
6. Konsistooriumi tasandil peab meediatöö olema korraldatud järjepidevana.
7. Meediakanalid
  - **Ajaleht Eesti Kirik** on tänu oma levikule, tiraažile ja regulaarsusele käesoleval ajal tõhusaim EELK meediaväljaanne. Trükiarv (ca 2500) peegeldab reaalselt finantsvõimekust ja tellijaskonna huvi. Ressursi olemasolul peaks ajaleht suurendama tiraaži ning laiendama teemaderingi ja sihtgruppi.
  - **Rahvusringhääling** (televisioon ja raadio) kajastab EELK-ga seotud sündmusi rahuldaval tasemel. Arvestades luterliku kiriku rolli eestlaste rahvustunde ja -kultuuri tekkimisel ning omariikluse väljakujundamisel ja taastamisel, vajab EELK esindatus rahvusringhäälingus suurendamist.
  - **Kommertskanalid** (televisioon ja raadio) juhitudavad programmi koostamisel vabaturumajanduse reeglitest ning programmi pääsemine sõltub uudisväärtuse kõrval ka maksevõimest. EELK rahalised vahendid on ebapiisavad, et lülitada kommertskanalite programmi oma saateid.
  - **Kohalik meedia** (kohalikud raadiod ja ajalehed) käsitleb kirikut pigem positiivse tooniga. Kirikuga seotud uudisel on kohalikul tasandil suurem tähtsus kui üleriigilisel.
  - **Kristlikes raadiojaamades** peaks EELK olema paremini esindatud. Misjonile ja mainekujundusele aitaks kaasa luterliku raadiojaama loomine.
  - **Üleriigilistes ajalehtedes** on kiriku käsitlemine valdavalt positiivne.
  - **Huvigruppide väljaannete potentsiaali tuleb paremini kasutada:**
    - **kultuuriväljaanded:** kirikul on potentsiaali eelkõige väljaannetes Sirp, Vikerkaar, Akadeemia, Kultuur ja Elu ning ajalehtede kultuurilises osas;
    - **koduajakirjad** (Pere ja Kodu jt): sobiva tonaalsusega ning keskendunud teemadele ja väärtustele, mida ka kirik aktiivselt käsitleb;
    - **elustiiliväljaanded** (Terviseleht jt), **naistelehed/meestelehed** (Anne, Stiil, Cosmopolitan, FHM jt) ja **seltskonnaajakirjandus** (Kroonika, Just jt): ei haaku otseselt kiriku temaatikaga, kuid võimalik on kiriku käsitlemine läbi isikulugude;
    - **majandusajakirjandus** (Äripäev, Ärileht, Saldo jt), **muusikaajakirjad** (Muusika jt), **tehnikajakirjad** (Tehnikamaailm jt), **haridus- ja teadusajakirjad** (Haridus, Õpetajate leht, Eesti Loodus, Horisont jt): võimalik on kiriku käsitlemine läbi vastava valdkonna uudiste;
    - **eakatele suunatud ajakirjandus** (Elukiri jt), **lastele suunatud ajakirjandus** (Hea Laps, Täheke jt): sobiva tonaalsusega, et algatada koostöö.
  - **Internet** on oluline ja arenev meediakanal.
    - **EELK kanalina** tuleb uuendada kodulehekülge ja kaaluda portaali loomist ning siduda see EELK muu meediatgevusega.
    - **Koguduste kodulehekülgedel** on oluline osa koguduse meediatöös ja kiriku nähtavuses.
    - **EELK-välise internetimeedia** mõjutamine on kirikule ülejõukäiv. Peamine on olla esindatud ning kasutada kõiki võimalusi loodava EELK portaali populariseerimiseks. Maakondade ja linnade portaalid on sobivad kanalid kirikusündmustega seotud info levitamiseks.
  - **Venekeelne meedia** on käesoleval ajal vähe keskendunud EELK tegemistele. Erandina võib nimetada Narva Aleksandri koguduse kajastamist. EELK peaks pakkuma välja artikleid, mis tutvustavad luterliku kiriku traditsiooni ja pühasid. Positiivne on auditooriumi religioonisõbralikkus.
  - **Kunst avaliku arvamus kujundajana** sõltub loovisikute hoiakutest. Kristlikku loomingut viljelevate kunstnike tunnustamiseks tuleks asutada kiriku kunstipreemia.

5.6.2. Eesmärgid

1. Kirik on ühiskonnas nähtav ja tema maine on kõrge.
2. Kirik räägib aktiivselt kaasa ühiskonnas asetleidvates protsessides.
3. Kiriku meediatöö on süsteemne ja sellel on koht Eesti meedimaastikul.
4. Ajaleht Eesti Kirik on tugev ning kirikus ja ühiskonnas tunnustatud meediaväljaanne.
5. Kirikul on aktiivselt toimiv internetiportal.

5.6.3. Tegevussuunad

- Meediatöö süstematiseerimine.** EELK kui institutsiooni ja arvamusiidri maine parandamise eelduseks on süsteemne meediatöö, mis hõlmab nii kiriku meediakanalite kavakindlat arendamist kui ka suhtlemist kirikuväliste kanalitega. EELK meediatöö korrastamine eeldab valdkonna eest vastutava töötaja olemasolu.
- Aktiivne reageerimine ühiskonnas asetleidvatele protsessidele.** Kirik jälgib pidevalt ühiskonna arengut ning reageerib, ootamata ära kiriku arvamusel küsimist meediakanalite poolt. Kirik on ühiskondlike dialoogide algataja ning avaldab kirikupühadega seonduvaid artikleid. Kiriku kodulehel avaldatakse EELK tegevusvaldkondade kõneisikud suhtlemisel meediaga. Soositakse vaimulikkonna ja koguduseliikmete esinemist meedias.
- Ajalehe Eesti Kirik arendamine.** Lugejaskonna huvi suurendamiseks täiustatakse internetikeskkonda, laiendatakse teemaderingi, kaasatakse uusi autoreid, suurendatakse lehe atraktiivsust, leitakse koostöövõimalusi ilmalike väljaannetega. Ajalehe levitamisse kaasatakse kogudused.
- Kirikuvälise meedia kasutamine koguduseliikmete informeerimiseks ja tunnustamiseks.** Kirik avaldab selleks ettenähtud avalikes kanalites teateid, õnnitlusi jne.
- Kiriku kajastamise adekvaatsuse tõstmine.**
- E-meedia parem ärakasutamine,** mis hõlmab jumalateenistuste ülekandmist internetis, jooksva teabe avaldamist, portaali arendamist, küsimuste ja vastuste rubriigi loomist, koguduseliikmetega jooksvat sideme hoidmist e-posti teel jne.

5.6.4. Tegevused

Tegevus	Aeg	Kulud	Rahastamine	Vastutaja
1. Avalike suhete juhi ametikoha loomine konsistooriumis.	2010	300'000 aastas	Konsistoorium	Konsistoorium
2. Meediastrateegia ja avaliku suhtlemise korra koostamine. <i>EELK ametlike seisukohtade pidev avaldamine meediale, EELK tegevusvaldkondade kõneisikute määramine, meediamonitooring, pidev reageerimine uutele võimalustele jne.</i>	2011	Jooksev eelarve	Konsistoorium	Konsistoorium, avalike suhete juht
3. Ajalehe Eesti Kirik arendamine.				
3.1. Analüüsi koostamine EK muutmiseks liikmeleheks.	2011	Jooksev eelarve	Ajaleht Eesti Kirik	Ajaleht Eesti Kirik
3.2. Koguduste poolt EK tasuta kättesaadavaks tegemine avalikes raamatukogudes, noorte ja eakate päevakeskustes, koolides jne.	2010	300'000 aastas	Kogudused	Kogudused
4. Internetiportaali ja suhtluskeskkonna loomine.	2012		Konsistoorium	Konsistoorium, Ajaleht Eesti Kirik
5. Regulaarsete kohtumiste läbiviimine meediakanalite ja huvigruppide esindajatega.	2009	3'000 aastas	Konsistoorium	Konsistoorium, avalike suhete juht
6. Jumalateenistuse helis ja pildis kättesaadavaks tegemine interneti vahendusel.	2010		Kogudused	Kogudused
7. Koguduste internetilehekülgede loomine.	2015		Kogudused	Kogudused, praostkonnad
8. Kristliku meedia preemia loomine.	2012	50'000	Konsistoorium	Konsistoorium, avalike suhete juht
9. Kirikut ja kristlust puudutavate saadete salvestuste avaldamine internetis.	2009		Konsistoorium, EK	Konsistoorium, Ajaleht Eesti Kirik
10. EELK Konsistooriumi kirjastustegevuse arendamine. <i>Trükist ilmuvad EELK aastaraamat (2009), Kirikukäsiraamat (2009), EELK tutvustav trükis (2009), Leeriõpik (2009), Ristimisalbum (2010), EELK 100 juubelialbum (2016), Vaimulike leksikon (2017). Antakse välja laululehed ja jumalateenistuse abimaterjal.</i>	Al 2009	100'000 aastas	Konsistoorium, toetused väljastpoolt	Konsistoorium

5.6.5. Tegevused praostkondades

Lääne praostkond

- Praostkonna ajalehe tiraaži suurendamine 15'000-ni aastaks 2010. Ajalehte jaotatakse avalikes kohtades tasuta.
- Koguduste interneti kodulehekülgede korrastamine aastaks 2009.

Tallinna praostkond

- Praostkonna avalike suhete sekretäri ametikoha loomine aastaks 2012.

Tartu praostkond

- Tartu Pauluse Koguduse jumalateenistus tehakse interneti vahendusel helis ja pildis kättesaadavaks alates aastast 2010.

Viljandi praostkond

- Koguduste interneti kodulehekülgede korrastamine aastaks 2008.

5.7. Majandus ja varad

5.7.1. Arengueeldused

1. EELK elujõulisus sõltub tugevatest ja jätkukestvatest kogudustest.
2. Koguduse jätkukestvus sõltub kompetentsest ja vastutustundlikust juhtimisest.
3. Tuluallikate perspektiivikuse hindamine:
  - tulu olemasolevalt varalt (kinnisvara, sh mets ja põllumaa) – kasvatada;
  - annetused – kasvatada;
  - pärandused – kasvatada;
  - liikmemaksud ja -annetused – kasvatada;
  - korjandused – kasvatada;
  - muud seaduslikud tulud:
    - eraldised kohaliku omavalitsuse eelarvest – kasvatada;
    - eraldised Euroopa Liidu jt fondidest – kasvatada;
    - tulu ettevõtlusest (sh sotsiaalteenused) – kasvatada;
    - eraldised riigieelarvest (pühakodade programm, Eesti Kirikute Nõukogu) – kasvatada;
    - tähtpäeva- ja mälestusannetused kogudusele – kasvatada;
    - kalmistute haldamise tulud – kasvatada;
    - väärtpaberitulu – kasvatada;
    - toetused sõpruskirikutelt ja -kogudustelt – säilitada.
4. Konsistooriumi kõrgema potentsiaaliga tuluallikad:
  - kinnisvara (tulu olemasolevalt varalt);
  - kirikukassa maks.
5. Koguduse kõrgema potentsiaaliga tuluallikad:
  - tulu olemasolevalt varalt (kinnisvara, sh mets ja põllumaa);
  - liikmemaksud ja -annetused (sh ametitalitused);
  - muud seaduslikud tulud:
    - eraldised kohaliku omavalitsuse eelarvest;
    - eraldised Euroopa Liidu jt fondidest.
6. Liikmete aktiivsuse kasv (sh passiivsete liikmete tagasitoomine) ning selle läbi kasvav otsene ja kaudne tulubaasi laienemine on EELK missiooni ja jätkusuutlikkuse jaoks olulised.
7. EELK arengu kiirendamiseks, sh majandusliku võimekuse parandamiseks on vajalik organisatsiooni sidususe suurendamine, vastutuse kontsentreerimine, juhtimisorganite otsusevõime suurendamine, võimekate inimeste optimaalne koormamine ning haldussuutlikkuse parandamine.

5.7.2. Eesmärgid

1. **EELK majanduslik võimekus on paranenud.**
2. **Kirikule kuuluvad varad on tagastatud või kompenseeritud.**
3. **Kiriku varasid kasutatakse heaperemehelikult ja tulutoovalt.**
4. **Konsistooriumi kinnisvaraprojektid (alustatud seisuga 2008) on edukalt lõpule viidud ning teenivad tulu.**
5. **Kiriku tulusid kasutatakse otstarbekalt, kiriku missiooni täitmiseks.**
6. **Kogudused teenivad neile kuuluva maa (sh põllumaa) eest turuhinnale vastavat renti.**
7. **Kõikidel metsa omavatel kogudustel on koostatud metsa majandamise kavad ning neid kavasid täidetakse.**
8. **Liikmemaksu ühtne tegelik määr on vähemalt 1% liikme sissetulekust.**
9. **Koguduseliikmete majanduslik vastutus kiriku toimetuleku eest on suurenenud.**
10. **Kõik kogudused saavad eraldisi kohaliku omavalitsuse eelarvest.**
11. **Igas praostkonnas teostatakse aastas vähemalt üks projekt Euroopa Liidu või muu kirikuvälise fondi toel.**
12. **Inimesi on teavitatud võimalusest jätta kirikule pärandus.**
13. **Vaimulike teenistustasu makstakse läbi keskse palgakassa.**
14. **Haldussuutlikud ja edukad algatused on kirikus nähtavad.**
15. **Kiriku struktuur toetab kiriku eesmärkide saavutamist.**
16. **Kirik on töötajate suhtes vastutustundlik ja hooliv (valitseb tasakaal töötajate võimete ja kohustuste hulga vahel, makstakse väärilist tasu ja tagatakse sotsiaalsed garantiid).**

5.7.3. Tegevussuunad

1. Tulude suurendamine.

a. Konsistooriumi tulude suurendamine:

- Kinnisvara – viiakse edukalt lõpule poolel olevad arendusprojektid. Vara säilib ja hakkab maksimaalselt tulu teenima (üür, rent, hoonestusõiguse tasu jne).
- Kirikukassa maks – kogudused hakkavad panustama keskkassasse oluliselt rohkem, et suurendada solidaarsust kirikus; kiriku kinnisvara müügi tuludest 10% suunatakse kesksesse palgatoetuste kassasse (vastav meede on keske palgasüsteemi toimimise eelduseks).
- Viiakse lõpule kirikule kuulunud varade tagastamine või kompenseerimine.

b. Koguduste tulude suurendamine:

- Kinnisvara – jätkatakse kinnisvara arendamist. Vara säilib ja hakkab maksimaalselt tulu teenima (üür, maarent, hoonestusõiguse tasu, metsa majandamisest tekkiv tulu jne); kogudus võib vara võõrandada juhul, kui see on vajalik pikemas perspektiivis suurema tulu teenimiseks.
  - Annetused
    - teavitatakse annetajaid tulumaksusoodustusest;
    - viiakse läbi avalikkusele suunatud annetuskampaaniaid.
  - Päranded
    - teavitatakse inimesi võimalusest jätta kogudusele/kirikule pärandus.
  - Liikmemaksud ja –annetused
    - koguduseliikmetele selgitatakse liikmeannetuste kasutamise otstarvet;
    - koguduseliikmeid teavitatakse liikmeannetuse tulumaksusoodustusest;
    - lihtsustatakse liikmeannetuse tegemist;
    - tehakse liikmeannetusteteemalist üldist teavitustööd.
  - Korjandused
    - juurutatakse regulaarsed sihtotstarbelised korjandused kõigis EELK kogudustes;
    - annetuse saajad annavad tagasisidet korjandusel laekunud annetuste suuruse ja kasutamise otstarbe kohta.
  - Eraldised KOV eelarvest
    - arendatakse koguduse oskust põhjendada oma tegevuse lähtumist avalikust huvist.
  - Eraldised Euroopa Liidu ja teistest fondidest
    - arendada oskusteavet vahendite kaasamiseks Euroopa Liidu ja teistest fondidest.
  - Eraldised riigieelarvest
    - riikliku programmi "Pühakodade säilitamine ja areng" raames raha eraldamisel eelistatakse kirikuid, mille juures toimib aktiivne kogudusetöö.
2. **Personali arendamine.** EELK viib oma töötajate koolituse maksimaalselt vastavusse tegelike vajadustega.
3. **Juhtorganite kompetentsi, motivatsiooni ja vastutuse tõstmine.** Koguduse ja konsistooriumi majanduslik võimekus sõltub juhtorganite oskustest, motivatsioonist ja võimest anda isiklik panus ning kaasata teisi töötajaid, koguduseliikmeid ja koostööpartnereid.
4. **Keske palgakassa arendamine.**
5. **Koguduseliikmete kaasamine.** Koguduseliikmetele teadvustatakse pidevalt, et kogudus ja kirik on neist igaühe asi, mille eest hoolitsemine on nende õigus ja kohustus. Koguduseliikme panus ükskõik millises kirikutöö valdkonnas aitab kaudselt kaasa ka majanduslikule toimetulekule.
6. **Kompetentside õige jaotumine.** Koguduse juht on koguduseõpetaja, kelle tööks on sõna kuulutamise ja sakramentide jagamise kõrval ka heaseisimine koguduse majandamise eest koostöös koguduse juhatusega.
7. **Koguduste juhtimise kontsentreerimine.** Iseseisvalt mitte toime tulevate koguduste olukorda on võimalik parandada järgmiste ümberkorraldustega:
- a. koguduste majanduslik ja/või administratiivne ühinemine (nn kobarkogudus);
  - b. abikirikuteks või kuulutuspunktideks muutmine;
  - c. kompetentside (spetsialisti, juhi) kaasamine mitme koguduse peale ühiselt.
8. **Üldkirikliku abi fokuseerimine.** Üldkiriklikku abi jaotatakse üksikjuhtudel.
- a. Toetamise eelduseks on koguduseõpetaja ja juhtide motiveeritus kogudusetööd arendada ning koguduse arengu- ja kasvupotentsiaal (misjonikogudused).
  - b. Madala arengu- ja kasvupotentsiaaliga koguduste toetamine korraldatakse koguduste ühisprojektide vormis. Soositakse koguduste tegevusi, mis on suunatud iseseisva toimetuleku saavutamisele, sealhulgas koguduste liitumist, kobarkoguduste ning abikirikute loomist.
  - c. Toetusi ei anta kogudustele, millel puudub arengukava või kus arengukava ei täideta.
9. **Struktuuri sidususe tugevdamine tõhusa toimimise tagamiseks.** Ülesannete ühtlasem jaotamine töötajate ja võtmeisikute vahel. Struktuuri muutmisele eelneb muudatuse otstarbekust kinnitav analüüs.
10. **Koguduste haldussuutlikkuse tõstmine.**
- a. Tunnustatakse positiivseid tulemusi andnud algatusi ning julgustatakse vähemaktiivseid kogudusi järgima nende eeskujul.
  - b. Kogudused kujundavad usaldusväärse partneri maine, mis toetab koostööd riigi, kohaliku omavalitsuse, kolmanda sektori ning ettevõtjatega.
11. **Tegevuse kontsentreeritus.** Kirik hindab olemasolevaid ressursse aja- ja asjakohaselt, seades prioriteete, tagades oluliste tegevuste jätkusuutlikkuse ning loobudes ebaefektiivsetest tegevustest.

5.7.4. Tegevused

Tegevus	Aeg	Kulud	Rahastamine	Vastutaja
1. Pastoraalseminari õppekava täiendamine majandus- ja juhtimisalaste ainetega.	2008	Jooksev eelarve	UI	Konsistoorium, UI
2. Koguduse juhtidele majanduslase täiendkoolituse korraldamine.	2009	20'000 aastas	Välisannetused, osalemistasud	UI, Misjonikeskus
3. Projektide kirjutamise ning juhtimise alase informatsiooni vahendamine kogudustele. Avatakse kogudusetöö projektrahastamise võimalusi kajastav alaleht EELK interneti kodulehel.	2009	Aasta-eelarve	Konsistoorium	Konsistoorium
4. Kogudustele suunatud majandus- ja kinnisvaraalaste teenuste laiendamine (sh metsa- ja põllumaa valdkond).	2008	Jooksev eelarve	Kogudused, OÜ Kiriku Varahaldus	OÜ Kiriku Varahaldus
5. Koguduste toetamine, arvestades tegevussuundade punktis 8 toodud eeldusi.	2008	1'400'000 aastas	Palgatoetuste kassa	Konsistoorium
6. Töötatakse välja allasutuste rahastamise põhimõtted, suurendades projektipõhise rahastamise osatähtsust.	2010	Jooksev eelarve	Konsistoorium	Konsistoorium, majandusnõukogu
7. Juhatuse esimeeste konverentsi korraldamine üks kord aastas.	2008		ELK Toetusfond	ELK Toetusfond
8. Konsistooriumi kinnisvara arendusprojektide lõpuleviimine:				Konsistoorium
<i>Kentmanni 6</i>	2009	Vastavalt äriplaanile		
<i>Tatari 23/25</i>	2010	Vastavalt äriplaanile		
<i>Magdaleena 9</i>	2011	Vastavalt äriplaanile		
<i>Niguliste pastoraat</i>	2012	Vastavalt äriplaanile		
<i>Eha 14</i>	2015	Vastavalt äriplaanile		
<i>Pühavaimu 6 juurdeehitis</i>	2017	Vastavalt äriplaanile		
<i>Keila kirikumõis</i>	2014	Vastavalt äriplaanile		
9. Koguduseliikmete andmebaasi Koguja kasutuselevõtmine kõikides kogudustes.	2009	30'000 aastas (KVH)	Kogudused, Kiriku Varahaldus	Kogudused, Kiriku Varahaldus

5.7.5. Tegevused praostkondades

Võru praostkond

- Toitlustus- ja majutusteenuste pakkumine Räpinas.
- Urvaste pastoraadi hosteli avamine.
- Aktiivse projektjuhi kaasamine praostkonna ja koguduste projektide toetamiseks.

5.8. Pühakojad. Ajaloolised ja kunstiväärtused

5.8.1. Arengueeldused

1. **Kirikuhoonete** olukord on väga erinev. Enamik kirikuid vajavad kapitaalsete parandustööd, mille tegemiseks ei ole kogudustel piisavalt rahalisi vahendeid. Riiklik programm "Pühakodade säilitamine ja areng" ei suuda piisaval määral ja kiirusel kirikute restaureerimist rahastada.
2. Kogudustele kuulub hulk ajaloolise ja arhitektuurse väärtusega **pastoraate ja muid hooneid**, mille restaureerimiseks ja korrastamiseks pole piisavalt vahendeid. Paljud hooned ei leia piisavalt kasutust.
3. Kalmistumajandus on riiklikult reguleerimata. Kalmistuseadust ei ole vastu võetud. Kogudustele kuuluvad **kalmistud** on sageli alarahastatud.
4. Kogudustele kuulub hindamatu hulk **kunstilise ja ajaloolise väärtusega vallasvara**, mille kohta puudub ühtne register. Nimetatud vara inventuuri teostab Muinsuskaitseamet.
5. EELK ühtne kinnis- ja vallasvara andmebaas on puudulik.
6. EELK **arhiiv** on killustatud – eraldi arhiivid on konsistooriumil, asutustel ja kogudustel. Koguduste arhiivid on kirjeldatud. Suur osa koguduste arhiividest on füüsiliselt korrastamata ning paljudes kogudustes ei suudeta tagada nõuetekohaseid säilitustingimusi.
7. Toimib hea koostöö EELK ja Rahvusarhiivi vahel.
8. Konsistoorium on alustanud ettevalmistusi EELK keskarhiivi ja kirikumuuseumi loomiseks Keila Kirikumõisas.

5.8.2. Eesmärgid

1. **EELK kirikuhoonete seisukord on hea.**
2. **Riiklik programm "Pühakodade säilitamine ja areng" on täies mahus ellu viidud.**
3. **Kogudustele kuuluv ajaloolise ja kunstilise väärtusega vallasvara on inventariseeritud.**
4. **Lõpule on viidud EELK varade andmebaasi koostamine.**
5. **Kiriku arhiiv on ühtne ja korrastatud.**
6. **Loodud on kirikumuuseum.**

5.8.3. Tegevussuunad

1. **Osalemine riiklikus programmis "Pühakodade säilitamine ja areng".** Konsistooriumil on informatsioon toetust vajavatest objektidest.
2. **Muinsuskaitse eritingimuste koostamine.** Kogudused korraldavad muinsuskaitse eritingimuste koostamise oma kaitsealustele varadele.
3. **Ühtse varade andmebaasi koostamise lõpuleviimine.** Andmebaas annab adekvaatset ja ajakohast informatsiooni EELK-le kuuluva vallasvara ja kinnisvara, sellel lasuvate koormatiste, hoonete seisukorra jm kohta.
4. **Ajaloolise ja kunstilise väärtusega vallasvara inventeerimine.** Kirik teeb Muinsuskaitseametiga inventuuri läbiviimisel koostööd.
5. **Koguduse juhtorganite teadlikkuse tõstmine.** Ajaloolise ja kunstilise väärtusega varade haldamise, kasutamise ja säilitamise (sh muinsuskaitse) koolituste läbiviimine koguduse juhtorganitele.
6. **Kalmistute rajamine.** Osalemine uute kalmistute asutamisel. Kolumbaariumite rajamine ja kirikuaedade taaskasutusse võtmine urnimatusteks.
7. **EELK keskarhiivi ja kirikumuuseumi loomine.** Jätkatakse keskarhiivi ja kirikumuuseumi loomise ettevalmistamist. Kaasatakse vajalikud toetused riigi- ja rahvusvahelistest allikatest. Hakatakse koguma museaale loodava muuseumi jaoks.

5.8.4. Tegevused

Tegevus	Aeg	Kulud	Rahastamine	Vastutaja
1. Kiriku keskarhiivi ja kirikumuuseumi rajamine Keila kirikumõisas.	2008-2015	70'000'000	Euroopa Liidu struktuurifondid, omavahendid	Konsistoorium, OÜ Kiriku Varahaldus
2. Varade registri koostamise lõpuleviimine.	2010	Jooksev eelarve	Konsistoorium	Konsistoorium
3. Endisaegsete kabelite ja pühapaikade kaardistamine.	2016		Konsistoorium, toetused väljastpoolt	Kogudused, UI

5.8.5. Tegevused praostkondades

Ida-Harju praostkond

- Jõelähtme kirikla hoonete ja maade baasil avatud õppe- ja rekreatsioonikeskuse (*ora et labora*) Meele Vald rajamine. Meele Vald on kristlikule väärtussüsteemile tuginev, võimalikult autonoomselt opereeriv õppe- ja arengu-/kasvukeskkond (avatud klooster).
- Ettevalmistuste tegemine kiriku ehitamiseks Kiili valda.

Lääne praostkond

- Kullamaa pastoraadi renoveerimine ja ümberehitamine kihelkonna- ja piiblimuuseumiks ning üldkirikliku tähtsusega õppekeskuseks.

Tallinna praostkond

- Tallinna Toomkiriku kristliku kultuuri ning eetiliste väärtuste õppe- ja konverentsikeskuse loomine Kiriku 8 asuvasse hoonesse.
  - Keskuse loomist ettevalmistavad uuringud aastal 2008 (EAS).
  - Õppe- ja konverentsikeskuse käivitumine aastal 2012.

Tartu praostkond

- Teenistuste ja talituste läbiviimisel võetakse uuesti kasutusele Tartu Maarja kirik, Krüüdneri abikirik, Pera valla endine palvemaja, Kärkna kloostri varemed ja Maaritsa endine õigeusu kirik.
- Ettevalmistuste tegemine kiriku ehitamiseks Voorele.

Võru praostkond

- Mooste kiriku taastamine aastaks 2017.

5.9. Oikumeenilised, partnerlus- ja välissuhted

5.9.1. Arengueeldused

1. Oikumeeniliste, partnerlus- ja välissuhetena käsitab EELK kogu kirikuvälist suhtlust, sh suhteid riigi, ettevõtjate, kodanikeühenduste, rahvusvaheliste organisatsioonide, partnerkirikutega, suhteid teiste konfessioonide ja religioonidega jne.
2. Oikumeeniliste, partnerlus- ja välissuhte töövaldkondadeks on:
  - a. luterliku identiteedi hoidmisele suunatud koostöö;
  - b. oikumeenilised suhted Eestis ja välismaal;
  - c. välisabi vastuvõtmine ja andmine;
  - d. EELK koguduste ja nende sõpruskoguduste vahelistele suhetele kaasaaitamine;
  - e. kultuurikontaktid (kristlus erinevates kultuuriruumides);
  - f. misjon ja diasporaatöö;
  - g. suhted riigi, kohaliku omavalitsuse, rahvusvaheliste organisatsioonide ning kodanikeühendustega.
3. Euroopa Liidu liikmesriigi kirikuna on EELK-l tekkinud võimalused ja vajadus arvestada Euroopa Liidu info, koostöö ja mõjutusvõimalustega, sh ühise seadusandluse kujundamisel.
4. Olukorras, kus rahvusvaheline suhtlemine on kulukas, kuid kulude katmine väljastpoolt väheneb, tuleb määratleda välissuhtluse prioriteedid ning asuda varasemast rohkem iseseisvalt kandma rahvusvaheliste organisatsioonide töös osalemise kulusid.
5. EELK positsioon rahvusvahelistes organisatsioonides muutub seoses kavandatava EELK ja E.E.L.K. ühinemisega, abi saaja rolli asendumisega abi andja rolliga ning EELK suurema majandusliku sõltumatusega.
6. Balti luterlike kirikute koostöö vajab arendamist.

5.9.2. Eesmärgid

1. **EELK on üleilmsete kiriklike protsesside aktiivne osaline.**
2. **Kirik kasutab aktiivselt teiste kirikute kogemusi ja oskusteavet.**
3. **Igal kogudusel on sõpruskogudus väljastpoolt Eestit.**
4. **Saadava ja antava abi maht on suurenenud.**
5. **Kirik on riigile, kohalikule omavalitsusele ja kodanikeühendustele aktiivne partner.**

5.9.3. Tegevussuunad

1. **Luterliku identiteedi hoidmine ja tugevdamine**
  - Koostöö arendamine Luterliku Maailmaliiduga. EELK osaleb komisjonides ja juhtorganite tegevuses.
  - Balti luterlike kirikute koostöö arendamine. Korraldatakse ühisüritusi vaimulikele ja töötajatele.
  - Koostöö arendamine Venemaa, Ameerika, Saksamaa ja Skandinaavia luterlike kirikutega nii konsistooriumi kui ka allasutuste ja koguduste tasandil.
2. **Rahvusvaheliste oikumeeniliste suhete arendamine**
  - Porvoo Osadus – suhete arendamine ja infovahetus, sh suhete arendamine Rochesteri piiskopkonnaga, ingliskeelse töö arendamine Eestis koostöös Euroopa piiskopkonnaga.
  - Evangeelsete Kirikute Osadus Euroopas – suhete arendamine ja infovahetus, sh koostöö arendamine Kurhessen-Waldecki Evangeelse Kirikuga.
  - Euroopa Kirikute Konverents – suhete arendamine, sh tegutsemine Euroopa Liidu ja Euroopa Nõukogu suunal, koostöö arendamine liikmeskirikutega ja Roomakatoliku kirikuga.
  - Kirikute Maailmanõukogu – suhete hoidmine.
3. **Oikumeeniliste suhete arendamine Eestis.** Võetakse aktiivselt osa Eesti Kirikute Nõukogu tööst. Koostöös Eesti Piibliseltsiga korraldatakse piibli tõlkimist ja levitamist. Jätkatakse koostööd Eesti Evangeelse Alliansi ja Eesti Evangeelse Vennastekogudusega. Soodustatakse koguduste ja allasutuste osalemist teiste kristlike ühenduste töös (Avatud Piibli Ühing, Giideon, Noorte Meeste Kristlik Ühing, Noorte Naiste Kristlik Ühing jt).
4. **Välisabi vastuvõtmisega seotud tegevuste arendamine.**
  - Gustav-Adolf-Werk – arendada;
  - Martin-Luther-Bund – arendada;
  - Põhja-Elbe Evangeelne Luterlik Kirik – laiendada koostöövõimalusi;
  - Evangelische Partnerhilfe – hoida;
  - Soome Kiriku Välisabi – laiendada koostöövõimalusi;
  - Soome abiorganisatsioonid – arendada;
  - Estlandhilfe – hoida ja arendada;

- Hoffnung für Ost-Europa – arendada;
  - Johanniitide Abi Eestis – arendada;
  - sõpruskogudused – arendada ja hoida;
  - füüsilisest ja juuriidilisest isikust annetajad – arendada;
  - eraalgatuslikud heategevusorganisatsioonid (sh Rotary ja Lions) ja fondid – arendada.
- 5. Aktiivsem välisabi andmine läbi misjoni- ja diakooniavaldkonna.**
  - 6. Koguduste partnersuhete arendamine sõpruskogudustega.** Julgustatakse ja toetatakse kogudustepoolset tegevust, muuhulgas sõpruskoguduste esindajate osalemist üldkiriklikel üritustel.
  - 7. Kultuurikontaktide arendamine.** Propageeritakse koguduste ja allasutuste osalemist kommunitetides (näiteks Maria õed, Taizé), palverännakuid, valdkonna töötajate kontakte jne.
  - 8. Misjoni ja diasporaatöö arendamine.** Vt ptk 5.4.
  - 9. Suhete arendamine riigi, kohaliku omavalitsuse, rahvusvaheliste organisatsioonide ning kodanikeühendustega.** Osaletakse EELK ja Vabariigi Valitsuse ühiskomisjoni töös. Arendatakse EELK ja välisriikide esindajate kontakte ning EELK avalikkussuheteid (vt ptk 5.6.).

5.9.4. Tegevused

Tegevus	Aeg	Kulud	Rahastamine	Vastutaja
1. EELK-d tutvustava eesti- ja võõrkeelse materjali (brošüüri, voldiku) väljaandmine.	2009	40'000	Konsistoorium	Konsistoorium
2. EELK presentatsiooni (<i>powerpoint</i>) koostamine.	2008	Jooksev eelarve	Konsistoorium	Konsistoorium, välissuhete referent
3. EELK võõrkeelse kodulehekülje uuendamine ja järjepidev kaasajastamine.	2009	Jooksev eelarve	Konsistoorium	Konsistoorium
4. Kohalike omavalitsuste juhtidele ja ametnikele suunatud piirkondlike konverentside korraldamine.	Al 2010	50'000	Konsistoorium, praostkonnad, maavalitsused, omavalitsusliidud jt	Konsistoorium, praostkonnad
5. Balti luterlike kirikute juhtide konsultatsioonide korraldamine üks kord aastas (Eestis iga kolme aasta tagant).	Al 2009	20'000	Välisetoetused (Interreg jt), konsistoorium	Konsistoorium
6. Läbirääkimiste algatamine Gustav Adolf Werk'i ja Martin Luther Bund'i esinduse loomiseks Eestisse või Baltikumi.	2008	Jooksev eelarve	Konsistoorium	Välissuhete komisjon
7. Sõpruskoguduste päevade korraldamine.	Al 2008		Välisetoetused (Interreg jt), MK	Misjonikeskus
8. Sõpruskogudusi puudutava andmebaasi ajakohastamine.	2009	Jooksev eelarve	Konsistoorium	Konsistoorium, välissuhete referent

6. ARENGUKAVA TÄITMINE

6.1. Arengukava rakendamine

Kirikuvalitsus, asutused, praostkonnad ja kogudused jälgivad pidevalt oma tegevuse eesmärgipärasust ning vastavust EELK väärtustele. Arengukava täitmise tagamiseks on oluline EELK struktuuriüksuste ja juhtimistasandite pidev koostöö ja infovahetus. Eesmärkide täitmise jälgimisel lasub eriline vastutus kiriku juhtimisorganitel, kelle põhiülesandeks on alluvate innustamine paremale kirikutööle.

Kiriku ühtsuse suurendamisele ning sisekommunikatsiooni parandamisele aitab kaasa kirikuisest dialoogi arendavate juhtimismeetodite rakendamine, mis annavad inimestele võimaluse seada endale ise eesmärgid ning võtta kolleegide ees vastutus nende täitmise eest. Paralleelselt tuleb suurendada vaimulike ülemate oskust ja valmisolekut anda töökorraldusi ja jälgida nende täitmist, samuti avatust alluvate initsiatiivile ja tagasisidele.

EELK edukus sõltub visiooni, missiooni, väärtuste ja eesmärkide pidevast teadvustamisest kiriku töötajate poolt. Selle saavutamise eeldused on järgmised:

- 1) **Kommunikeerimine**, mis tagab arengukava üheselt mõistetavuse ning haakuvuse kiriku töötajate isikliku nägemusega EELK arengust. Arengukava on koostatud meetodil "alt üles", kus kirikutöö väärtused sedastati praostkondlikel vaimulike ja töötajate nõupidamistel. Tegevused:
  - a. üldkiriklikud arutelud arengukava koostamise käigus;
  - b. ametivestlused ülema ja alluva vahel kõikidel tasanditel;
  - c. kirikukogu poolt kinnitatud arengukava.
- 2) **Takistuste eemaldamine**, mis aitab inimestel maksimaalselt pühenduda kiriku põhieesmärkidele – sõna kuulutamisele ja sakramentide jagamisele. Takistused võivad olla nii materiaalsed kui ka teadmistest või hoiakutest tulenevad. Tegevused:
  - a. arengukava väärtustele vastavate teadmiste ja hoiakute arendamine vaimuliku ettevalmistuses;
  - b. koguduste majandusliku võimekuse parandamine;
  - c. õiglane tasustamine töö eest.
- 3) **Pidev tugi**, mille abil välditakse inimeste läbipõlemist ning tugevdatakse kiriku ühtsust. Tegevused:
  - a. perioodilised praostkondlikud arutelud;
  - b. täiendkoolitus;
  - c. hingehoid (mentorlus).

6.2. Arengukava täitmise jälgimine

EELK arengukava täitmise aruande koostab konsistoorium ning esitab EELK arengunõukogule hiljemalt iga paaritu aasta 1. septembril hinnangu andmiseks (KS § 379 lg 1 j 2). Arengunõukogu annab arengukava täitmise aruandele kirjaliku hinnangu (KS § 364 lg 2). Aruannet ning EELK arengunõukogu hinnangut käsitletakse iga paaritu aasta kirikukogu sügisistungjärgul (KS § 379 lg 3). Arengukava vaadatakse läbi ja muudetakse vajadusel iga kahe aasta järel (KS § 361 lg 2).

Kirikuseadustikus sätestatud kaheaastane ülevaateperiood võimaldab arengukava kui dünaamilise dokumendi pidevat ajakohastamist. Eelkõige võib see vajadus tekkida arengukava taktikalises osas – tegevuskavas –, kus sätestatud tegevuste prioriteetsust on raske pikemaks perioodiks ette määrata. Strateegiliste dokumentide soovitatav ülevaatamise sagedus on vähemalt üks kord aastas.

Arengukavas sätestatud eesmärgid jagunevad objektiivselt ja hinnanguliselt mõõdetavateks.

Esimesse rühma kuuluvad absoluut- või suhtarvudes määratletavad eesmärgid, näiteks: kogudus tegutseb igas üle 2000 elanikuga asulas. Selliste näitajate muutumist ajas, seeläbi ka eesmärgi täitmise hetkeseisu, on suhteliselt lihtne jälgida, kogudes ja töödeldes vastavaid statistilisi andmeid. Hinnanguliselt mõõdetava eesmärgi (näiteks: kiriku ühtsus) täitmise mõõdupuuks on EELK-st kogutav tagasiside.

Otstarbekas on ajakohastada EELK-sisene aruandlus, lisades iga eesmärgi kohta vastavalt kas objektiivset või hinnangulist tagasisidet võimaldavad ankeedid. Arengukava täitmise jälgimine kuulub konsistooriumi ja arengunõukogu pädevusse.